

MUSEUM KÖNYVTÁRA
 Hírlap-Könyvtár
 Névedeknapló
 1894. év. 907. sz.

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ NEDELU NA 16 STRANÁCH.

<p>Prédplatná cena:</p> <p>Na celý rok 2 zl. — kr. Na pol roka 1 » — » Na štvrt roka — » 60 »</p> <p>Jednotlivé číslo 4 k.</p>	<p>Spisujú a vydávajú:</p> <p>MIKULÁŠ LEPSÉNYI a GERHARD NÉMETH.</p> <p>Hlavný spolupracovník: FRANTIŠ BLESZKÁNY.</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti I. ker. Döbrentey-utca 18.</p> <p>sem sa majú posielat predplatky, jako i dopisy do novin, ohlášky a náhodné reklamácie. Cena jedného 5 stĺpcového malého riadku je 10 kr.</p>
--	--	---

V mene Pána.

82

Vo svätom mene Všemohúceho Boha, od ktorého pochádza všetké požehnanie a každý dar, otvárame dvere tvojho skromného domu, o dobrý ľud. Neznáme, či s dôverou alebo podozrievave nás prijmeš? ale to vieme, že v srdci našom ten najčistejší úmysel sa roznečuje a jestliže naše spisy budeš čítavať pilno, a s dobrou vôľou, keď by si sa bol i obával rýchle to zmizne, lebo zkusíš, že sme opravdu tvojimi priateľmi, dobreprajúcimi.

Ejhľa, milý čitateľu, my od teba nič nemôžeme čakať; ani včul, ani na budúce nemôžeme úfať, že by snáď z priateľstva tebe preukázalého sme mohli mať osoh, lebo Bohu

Svätá rodina.

chvála, tolko máme, čo každodenný život požaduje. Neprináležíme tedy k tým falošným priateľom, ktorí, keď majú ľud a podpory jeho potreby, vtedy tak ukazujú, jako by ľud miesto zaujímal tam uprostried ich srdca; vtedy po priateľský sa v á m usmievajú, vaše ruky vám stiskajú, vás vychvaľujú, že ste takí a takí hodní ľudia, pozerú i do vašej kuchine; dopitujú sa na vaše rodinné pomery, na počet vašich dietok, zartujú sa i s vašimi ženami alebo vyrastenými dcérami, zvláštne, jestli sú mladé a na oko. Jedným slovom sú veľmi vľúdni, prívetiví a vy reknete: toto je opravdu priateľ ľudu a hotoví by ste boli

S úprimnou dôverou prosíme priateľov našich zásad, aby naše noviny s apoštolskou horlivosťou rozširovali, ponevác semeno našich vznešených úmyslov len tak budeme môcť rozsiať široko a sebe budúcnosť zabezpečiť.

Ced.

snáď do ohňa isť zaňho. Ale veru všetko sa premení, keď dosiahnu svoj cieľ a viac vás nemajú zapotreby. Vtedy potom sladunký úsmech, kisely pohľad, mäďovú reč, krátke a surové slová, prívětivosť zamení nadutosť. A ten, ktorý pred tým s vami si požartoval, včul už vás nezná; ktorý pred tým vás toľko krát vyhľadával, včul už s nosom do oblakov pozdvihnutým ponáhľal sa po pri vás; keď ho ale vyhľadáte vy, s píchavým zrakom a so stiahnutým čelom vás príjme, ako by ste ho boli urazili. Z väčšej stránky takito sú tí chyreční priatelia ľudu, ktorí s veľkým hlasom hovoria v mene ľudu, bez toho že by ich bol niekto k tomu poveril.

My z toho zväzku ktorý chceme medzi nami a vami uskutočniť, nikdy žiadneho hmotného osohu mať nebudeme, tedy ani nikto o nás nemôže vymysleť, že zo zisku žiadosti alebo z ráťania sa k vám blížime.

Nie! Pretože s našimi písmami k vám riadne zavítame a ochranu vašich záujmov premákavým hlasom zprostredkovať chceme, za to nás nikdy nikto neodplatí, lež oprotivne nezadlho mnohých nepriateľov si nadobudneme. Nepriateľov však sa nebojíme. Keď je Boh s nami, kto môže proti nám. Už ale Boh bude snami, lebo spravodlivú vec zastávame. Alebo snáď to reknete, že z predplatkov budeme mať osoh. Nato len to odpovedáme: Dal by Boh, aby sme na tie novinky nemuseli doplacať a predplatok aby dostatočný bol na úraty. Lebo veď mnoho dáme, za tú malú cenu 2 zl. *Každý týždeň noviny na 16 stranách.* Tedy cez jeden rok 832 strán. Nech to niekto iný urobí! Nebudeme tedy ani z tejto strany mať osohu. Ale my ani nepotrebujeme, lebo nie peniaze chceme shromažďovať; nie náš osoh chceme podporovať, *ale tebe o dobrý ľudu chceme slúžiť, tvoje záujmy chceme ochraňovať a proti krivdám ťa brániť.*

Ponevác tedy niet sháňanie sa po našom vlastnom záujme dalo nám pero do ruky, môžeš mať úplnú dôveru k nám, dobrý ľudu slovenský, lebo veď my už i podľa nášeho vznešeného kňazského povolania musíme pravdu vykonávať oproti každému, lebo len takto sme dobrí kňazi Kristoví.

Posavác, milý dobrý priateľu, ty si taký bol na poli ustanovizného života, jako pútnik ktorý vošol do prostried hustého lesa a nezná kam sa má obrátiť, aby čím skôr von vyšol. Ani ty ľudu slovenský neznal si, jako by si tvoje práva vykonával, aby si tvoje záujmy bránil. Neznal si, lebo si nemal cestovoditeľa, ktorý by ti bol ukázal pravý chodník. Preto si sa pohol len za tvojim puhým púdom, ale kade

ťa snáď jednotliví chvastáci zo zlého úmyslu vedli.

Pohľadni na tieto noviny, budúce ukážu ti cestu vo všetkých okoličnosťach, vo všetkých pomeroch tvojich a povedia ti: čo máš činiť, aby si sám sebe nebol na škodu.

Prísne budú posudzovať tieto noviny všetky výjavy verejného života a budú bedliť, aby nesvedomitosť nevykoristila nezkúsenosť ľudu.

Dušeľné a hmotné záujmy budú brániť jednako.

Ony budú strážcom náboženstva a mravov. Budú bojovať proti všetkému, čo je urážkou viery a zákona božieho. S levovou údatnosťou budú napadať urážku mravných záujmov. Tak i proti oným návrhom zákona, ktoré sviatosť manželstva a pravé náboženstvo napadajú. Nemilosrdne vezmú boj a ukážu spôsob, podľa ktorého ešte i vtedy možno odpomôcť, keď oné prekliatie návrhy sa zákonom stanú.

Proti smeru preštáťnenia, ktorý všetku moc do ruky vlády prehráva a občánske práva ľudu zhabuje, pre samosprávu stolic bojujú.

Náboženské cirkeľné školy oproti štátnym vždy naleznú ochranu na stranách našich novín.

Učinkovánie mašiny državnej spravy obzvláštnou pozornosťou budeme sprovádzat, lebo vieme, že toto nikde neni horšie, nikde neni nesvedomitejšie nežli na hornom kraji, kde jednotliví úradníci ubohý bezpomocný ľud len za otroka považujú, ktorý sa má poďakovať, keď mu len hlavu nezotnú. Každý nadužitok, nespravodlivosť, násilu nemilosrdne budeme karhať, a beda bude nesvedomitým, ľud potlačujúcim úradníkom, či je to richtár, notár, hlavný služny, exekútor, vicišpan alebo hlavný župan. Zapichneme ho na koniec nášho pera tak, že jeho kosti i v hrobe to pocítia.

Veľkú starosť budeme mať v svojom čase na ablegátske voľby, lebo tu väzí pes. Poslanci spravujú krajinské záležitosti, poslanci robia zákony, a keď sú zákoni zlé, to odtiaľ pochádza, že sme zlých poslancov si vyvolili. Že i také zákony môžu vzniknúť, jaký je zákon o civilnom manželstve, ktoré surovo dušu našu urážajú, duchovný náš život trhajú, naše sväte náboženstvo rozdrapujú, toho príčinou je, že sme hlasovali na kandidátov bez toho, že by sme boli skúmali, jako onen kandidát stojí s náboženstvom? Či je spoľahlivý v tomto ohľade? „Kreštan“ vezme na riečicu kandidátov, o každom kandidátovi vyrekne, či je hoden, aby ho ľud podporoval? Či môže naňho hlasovať statočný kreštan? Tu ťa milý dobrý ľudu! na to prosíme, aby si potom náš odkaz oduševnene nasledoval. Koho ti odporúčame, od toho neodstúp ani za peniaze, ani za pálenku, a pred

kým ňa chránime, na toho nehlasuj, keď by ti i hviezdy nebeské sľuboval, alebo keď by ňa pod jeho zástavu i s flintou naháňali. Jestliže prijmeš našu radu, nezadlho ináč bude stáť tvoja záležitosť.

Ani pred tvojimi hmotnými záujmami, „Krešťan“ nezavre oči svoje. Ty milý slovenský ľud, chudobný si a pre túto tvoju chudobu na stá zanechávajú našu vlasť a stehujú sa do bán Ameriky. Nesvedomitosť je to od vlády, že týmto hrozným pomerom sa neusiluje odpomôcť. Naše noviny s krešťanskou láskou budú podporovať každý pohyb, ktorý povýšenie tvojho hmotného blahobytu má za cieľ, ba častejšie podá myšlienky z tohoto ohľadu.

Osoby a stránky nebereme do povahy. Dobro podporujeme, zlo napadáme.

V spôsobe nášeho písania nevyhľadávame štekľivosť. Obsah chceme dať, nie ale bezcenné rečné kvetiny. Naším heslom bude: „*Mnoho zrna, málo plevy*“. Budeme sa usilovať, aby naša reč sa ľúbila, ale preto nemá byť podobná reči synov tohoto sveta, ktorá chce sa milou učiniť hladkáním ľudských slabostí. Dobre vieme, že milejší je ten, ktorý páliaci vred ofukuje, nežli ten, kto neuprositeľne ho vykoreňuje, ale predsa my staneme k týmto, lebo chceme hojiť. Naším úmyslom je dostať sa do každého malého príbytku (do palácov vďačne vstúpime, jestli sa ich brány pred nami otvoria, ale jestli nás vytvoria z nich veľmi o to nedbáme, nech nás len ten dobrý ľud vďačne prijme), chceme výskúmať každú nerosť, buďto ju osobná chyba zplodila, buďto ju všôbecné zlo zrodilo a liek bez odkladu so sebou prinese. Za naše ustávanie v ničom inom, jedine v spokojnosti nášeho svedomia hľadáme. Od dobrého ľudu jedine to žiadame, aby toho málo papieru zaplatil, na ktorý mu recept píšeme.

Vyzývame preto na podporu našich novín „Krešťana“ všetok slovenský ľud, bez vymienky oslovujeme pánov i chudobných, roľníkov i remeselníkov, nádenníkov i tovarišov, sluhov i služby, čeliadku i hospodárov, mužských i ženské, svetských i kňazov, katolíkov i evanjelíkov, jednotlivcov i spolky, *aby sa postavili pod zástavu „Krešťana“*.

Predplatná cena je tak malá, že i ten najchudobnejší môže si ich držať ku svojemu poučeniu a duchovnej rozkoši.

Cena:

Na celý rok len 2 zl.

Na pol roka len 1 zl.

Na štvrt roka len 60 kr.

Za túto chatrnú sumu dostane predplatiteľ každý týždeň jedny noviny na 16 stranách husto tlačených.

Musíme tu však vyreknúť, že tak lacno len vtedy budeme v stave tieto noviny udržať, keď vo veľkej miere sa rozšíria. To aj úfame. *Úfame, že do každého domu, v každú rodinu sa dostanú tieto noviny, ku katolíkom a evanjelíkom rovnako.*

Na to ňa tedy prosíme, milý dobrý priateľu, ktorý tieto riadky čítaš, jako i teba, ktorý ich očúvaš, aby

1. si si tieto noviny bezmeškania obstaral,

2. si ich tvojim známym, príbuzným, tvojim priateľom, ba i tvojim nepriateľom ukázal a oslov ich, aby i oni si ich hneď obstarali. Buď apoštolom tejto svätej záležitosti, a neustaň dotiaľ, pokým *do každého domu* tvojej obce tieto noviny nebudú chodiť.

Obstáranie cieľu najprimeranejšie stáva sa tak, že na jednej poštovej zásilke zašleš cenu týchto novín, **dva** zl. alebo **jedon** zl. alebo **šesťdesiat** krajciarov, podľa toho, ako na jedon rok, na pol roka, alebo na štvrt roka si ich obštáraš, — na ľavý kraj zásilky čisto, čitateľne napíšeš 1. tvoje meno 2. tvoje bydllo 3. stolicu, a jestli že na tom mieste není pošti, vtedy 4. i posledniu poštu, odkiaľ listy dostávajúte.

Ohľadom tejto veci ešte by to prospesnejšie bolo, keď by velební páni farári na svoje meno v jednom obalku si dávali donášať tieto novinky a potom by rozdali medzi veriacích, aby snáď nesvedomité orgány vlády nezdržali alebo nerozhádzali ich len preto, aby s tým našej záležitosti mohli škodiť.

Peniaze, list atď. pod týmto nápisom treba poslať:

Redakcia „Krešťana“ v Budapešti
I. ker. Döbrentey-u. č. 18.

Podotkýname i to jako radu, že kde je poštový úrad, tam je možno každému predplatiteľovi na jeho meno osobite obštarať tieto noviny, kde ale zo susednej obce dostávajú listy, tam je najlepšie noviny celej obce pod jedným menom dať donášať; v jednom obalku, aby nemusel každý osobitne platiť listárovi za svoje noviny.

V mene Pána napred!

V Budapešti 22-ho septembra 1894.

Redakcia Krešťana.

POLITICKÉ CHÝRY.

Rozpis krajinských výdavkov na budúci rok už je hotový. Predbežný námer skoro pri každej tobofke ukazuje značné povýšenie výdavkov, hlavne pri tobofke kupectva, vynačovania a vnútorných záležitostí nové značné klady prichádzajú. Ministerpredseda Wekerle včul sa zaoberať so sostavením pokrytia.

Len luhat smelo načm, niečo vždy sa uverí! Tento výborný mravný zákon ohlašoval praed liberalisma Voltaire, neznaboh to francúzsky, pred svojimi kamarátmi. Naši liberálni novinkári sú opravdu poslušni žiaci majstra Voltaira, lebo neni takého komárňanského kalendára, ktorý by vo vznešenom umení luhárstva s nimi môhol ísť o závod. Luhajú oni toľko a tak opovážlivo, ako keď by z každého z nich sám Belzebub hovoril. Ich zúrenie ešte porád trvá nad tým, že v minulých týždňoch ablegáta Jula Justha jeho voličia nechceli očúvať, ba i naňho hádzali preto že hlasoval na cirkevné predlohy. Ponevác tento posmech nebolo možno zamlčať, toho sa obávajú, že ponevác ani civilné manželstvo, ani receptiu židovského náboženstva, ani civilné matriky, ani slobodné vykonávanie náboženství v tejto krajine ľud nechce, krásnym príkladom Solnokčanov i voličia ostatných okresov sa oduševnia, a ktorýchžto poslanci hlasovali na tieto návrhy, týchže ľud po krajine tak prijme ako Jula Justha mesto Solnok a jeho okres. Lúbili by tedy krajinu presvedčiť, že sú okresy, ktorýchžto obyvatelia kresťanský cit vyzviekli a popri cirkevných návrhoch horlia. V takýchto okresoch, ako to tvrdia títo podlí vífazi luhárstva, protivníkov cirkevnej politiky vraj neočúvajú. A za takýto by chceli vyhlásiť títo podliaci ten hodný leveyský okres v šoproňskej stolici. Poslanec tohoto okresu je ten driečny katolík Štefan Nagy, ktorý cirkevným návrhom smelo odporoval povždy. Štefan Nagy v tieto dni pochodil svoj okres a všade držal reč. Všade ho s najväčším oduševnením prijali, a luhárske židovské noviny preda ohlašovali po svete, že ho voličia jeho, ktorí sú za civilné manželstvo, nechceli očúvať. Zo všetkého ani slova neni pravda. Len židovská nesvedomitost vynašla toto luhárstvo. Leveyský okres práve preto ľubi Štefana Nagya, lebo on opravdu ich city zastával a na cirkevné predlohy nehlasoval. Leveyský okres by veľmi ľubil, keď by jednúc proti Štefanovi Nagy vystúpil taký vífáz, ktorý bol za civilné manželstvo, aby mu hlavu môhol prebiť.

Liberálna stránka v prešporskej stolici sa usporaduje, lebo sa už obáva volieb. Avšak darobná bude násilnosť, darmo fortieľ, ľud nezabudne, že táto stránka voviedla civilné manželstvo, a že táto stránka sužovala ľud. Nebude viacej podporovať ľudí tejto strany, keď pána Szalavského hlavného to župana v jeho vzteklosti i zimnica zchytí. Jedným podpredsedom stránky bude Edmund Szalay, bazinský ablegát, ktorého voličia tak nenávidia ako svoj hriech. Dobrý to znak!

Nový predseda domu veľmožov. Smrťou baróna Mikuláša Vayho uprázdnilo sa predsedníctvo vo vyšom dome; na túto hodnosť bude vymenovaný od Jeho Jasnosti Jozef Szlávy strážca to koruny. Tedy ten chýrny gróf Albin Csáky, ktorého slobodomurárski kompanisti vyhlásili za veľkého muža preto, lebo on započal prenasledovať cirkev katolícku v Uhorsku, prepadol? Lebo on rátal na toto miesto. Lež vie Jeho Jasnosť, čo robí.

Pokračovanie cirkevnopolitických bojov. Sjednotený trojný výbor vyšieho domu 25-ho tohoto zaoberal sa s ostatnými návrhmi cirkevnej politiky: s recepciou židovstva, so štátnymi matrikami, s náboženstvom detí a so slobodným vykonávaním náboženstva. Z tejto príležitosti 24-ho v budínskome paláci Mikuláša Mórica Eszterházyho veľmoži katolíckeho zmýšľania sišli sa na dôverný rozhovor a o tom sa radili, ako by sa mali držať oproti týmto návrhom. Viere verní údovia vyšieho domu sú odhodlaní na každé namáhanie, aby tieto pohanské návrhy prekazili.

Zneužívanie sa zastáva. Túto hanebnú slávu si získal Julo Szalavsky prešporský a trenčiansky hlavný župan, že sa opovážil hriech zneužívania prijat do svojej ochrany. Opravdive sprostá opovážlivosť sa požaduje k tomu, ale tak sa vidí, že v pánu Szalavskom sa taká skutočne nachádza. Vec sa takto stala: V meste Prešporke 29-ho juna bolo veľké katolíckeho shromaždenie. Tohoto veľkého shromaždenia liberálni mamľasi lepšie sa báli nežli čert tamiánskeho dymu. Tento strach prinútil niektorých služných, že notárom a dedinským richtárom zakázali, aby na toto shromaždenie neišli, lebo tí chýrni hrdinovia liberalisma takieto nadužitky pokladajú za požiadavku slobody a v hlúposti svojej sa s tým chvastajú. Na stolícnom shromaždení v minulý pondelok doniesol do reči tento nadužitok Pavel Jedlička, učení to horňoořešánsky dekan a farar. K podiveniu sveta a k haňbe všetkého práva hlavný župan Szalavsky vzal do svojej obrany tyranských služnóvcov a napomenul kňazstvo, aby agitáciu v prepiatosť nepreháňali (čo toľko znamená, aby vieru svoju, svoje náboženstvo nechali šliapať od neznabohov, a podízačov vlády; redak.) — lebo vraj je to vec proti vlasti. Pavel Jedlička hneď proteštoval proti tejto obzlobe. — My na to len to poznamenávame, že pán dekan Jedlička úplne zbytočne proteštoval proti obzlobe nevlastenectva, lebo kto slúži uhorskej vede s takými vzácnyimi a mnohými výbornými dielami, ako on, ktoré drahocenné diela medzi uhorskými učencami predné miesto mu poistujú, toho na lásku oproti vlasti upozorňovať len polblázon môže držať za potrebné. Meno Pavla Jedličky v chráme uhorskej vedy bude sa skveť i vtedy, keď o nejakých a iných pánoch ako Szalavsky, Bézay, Ollé ani to sa nebude vedieť, že či jestvovali?

Uhorské snemovné stránky.

I.

Vládna stránka.

Ctené obecnstvo tieto noviny čítajúce snád nám to za zle nevezme, keď ho len tak naponáhle s uhorskými snemovnými stránkami obznámime, aby sa potom pri voľbách môhlo vyznať, kam a na koho by dalo svoj hlas.

Započnime hneď s vládnu stránkou. Ináč ju nazývajú i snemovnou väčšinou; ale najobyčajnejšie a najznámejšie jej meno je; stránka mameľukov. Stránka sama seba nazýva slobodomyselnou, liberálnou; a toto je opravdu dost príjemným nazvaním, i zavedla už mnohých i zpomedzi múdrejších ľudí, na lep, len že tá na toľko vychýrená slobodomyselnosť v ústach mameľukov a v celom ich snemovnom zachádzaní, nič neni iného iba mámenie a šviháctvo. Alebo jako že sa to môže srovnáť so slobodomyselnosťou, že keď v Uhorsku nikoho oni neznepekujú v slobodnom vykonávaní

jeho náboženstva, ešte ani židov, kdežto mnohí z nich následkom obriezkovho obradu nesúcimi sa stávajú na vojenčinu, vtedy katolíckemu kňazstvu ministerským nariadením určujú, že koho mu sloboda pokrstiť, a koho nie. A ponač Bohu predsa len viacej sa musí poslúchať, nežli jednému ministrovi, pre krštenie už i posávať mnohých katolíckých farárov pokutovali a do žalára odsúdili. Či je to tedy slobodomyselnosť? To je náboženská sloboda???

Stránka slobodomyselných, alebo mameľukov ohľadom počtu je najsilnejšia, ale ohľadom rozumu je najslabšia, čo sa tak má vykladať, že vláda ani nemá zapotreby tak veľmi múdrych ľudí, než radnej mnohých; že čo není v stave rozumom previesť, aby to mohla previesť hlasovaním; už ale pri každom hlasovaní zvíťazi väčšina, rozhoduje väčšina!

Práve preto, aby vláda sa mohla udržať, skrze hlavných županov sa o to stára, aby pri voľbách poslancov sa toľkí mameľuci vyvolili, koľkí sú potrební, aby v snemovne zas ona mala väčšinu. A aby táto väčšina istá bola, vláda po čas volieb všetky mocnárské prostredky do pohybu vedie; zvláštne veľký úkol dostáva sa ubohým hlavným služným, obecným notárom a richtárom, ktorí pri takýchto príležitostiach opravdivú kúpu na duši vykonávajú, tak hnusnú zbraň mámenia a matenia ľudu užívajúc, od ktorej počestný a vlastneckého citu človek, ktorý volebnú slobodu ľudu len trochu si váži, s hnusotou a ošklivosťou sa odvrátiť musí.

Už skoro dve desiatiny rokov oblažuje táto stránka národ a krajinu, to jest: bola by mala oblažovať, ale veru i pri tej najlepšej našej vôli sotva že môžeme niečo spasiteľného a dobrého naznačiť k dobrému tejto stránky. Po tento dlhý čas v Uhorsku bola ona rozširovateľnou znemravnienia, na kolko nad čistotou volieb nie len že nebedlila, lež práve táto stránka vykonávala a vykonáva podlosť zakupovania duši; táto stránka zprznila naše tradície, popredávala veľkú čiast pokladníckych statkov, naše štátne dlžoby rozmnožila až do 4000 millionov, štátnu, vrchnostnú a obecnú daň však platíme my ročne 442 millionov zlatých, na vnivoč prišli občania. Naše roľníctvo materiálne vychádza na vnivoč, naši zemski páni už i prepustili svoje miesta židom, naše remeselníctvo nemôže sa vyvíňovať, lebo není peňazi, a ubohý človek nemá úveru.

Hlavná zásada tejto stránky je zostať v moci, veď i židia okolo egyptských hrncov sa najlepšie cítili.

Predošlá hlava tejto stránky: Koloman Tisza už buchol; včul ale je: Alexander Wekerle.

Pre túto stránku je to povahu dajno, že koľko koľvek židovských snemovných poslancov jesto, vynímajúc jedného, všetci sedia na lavicách vlady, ale pri pojednávaní návrhu o civilnom manželstve i tento jedon hlasil s vládou. Od tejto stránky židia zvláštnej pozornosti sú účastní; «žid» je tam kvetinou nedotknutelnou.

Táto stránka je najvzteklejším nepriateľom katolíckej cirkve. Táto stránka doniesla nám na krk najnovšie i civilné manželstvo; táto stránka šliape najviac katolícke zásady a s diabolskou usilovnosťou rozširuje prekliatého ducha pohanstva.

Táto stránka pre krajinu nebezpečenstvo znamená. Opravdu nebezpečnou však len vtedy by sa stala, keď by zo srdca voliaceho obecnstva samocit úpine zmiznul a vládu ešte i na ďalej medzi špinavými pazúrami tejto pohanskej stránky by nechalo.

Veď nás bohabojných občanov v najsvätejších citoch duše našej tak ohyzdne obrazila táto stránka, že v skutku by sme museli rozum ztratiť, vlastnú našu

záhubu by sme si museli žiadať, keď by sme ohavnú stránku mameľukov ešte i napozatým podporovali, keď by sme našich vyslancov zas z pomedzi našich najzúrivejších nepriateľov, pohansko smýšľajúcich vládnostránkových si volili. Deň všeobecných volieb síce ešte nesvitol, ešte dva roky pozostávajú, až budeme môcť naše najsvätejšie občánske práva vykonávať, ale preto neškodí už včul ten udatný sľub učiniť, že ľudí tej pohanskej stránky, ktorá bezbožnými rukami korene nášeho srdca trhá, ktorá znevažuje naše sviatosti, ktorá potrhajúc naše manželské sväzky, budúcnosť našich manželiek a detí našich tej najväčšej neistote vystavuje, onej stránky, pravím ľudí vládnej stránky nikdy podporovať nebudeme, keď by nás i zlatom chceli zaplatiť; keď by drahými perlami kupovali náš hlas, lebo naše sviatosti, náboženstvo naše od praotcov zdedené i nad drahé perly si viacej vážeme a pre krásne oči chvastačov vládnej stránky nestaneme sa ohavnými zradcami svätých záujmov.

Ano, taktó máte hovoriť, milí čitatelia naši v onen veľiký deň, v deň volieb na snem a nefakajte sa žiadneho strašenia, žiadnej moci, žiadneho tyranna, ani notárov, ani služnodvorských, ani podžupana, ani hlavného župana, lebo není na svete takého pána, ktorý by vám mohol rozkazať, alebo vás nútiť, kam, na koho by ste hlasili? Vedzte, že v tomto ohľade ste väčší páni nežli ministerpredseda, lebo, keď by i ten u vás vystúpil, i toho by ste mohli prehlasovať.

Onen však notár, služný, onen podžupan alebo hlavný župan, ktorý buďto hrozbou, buďto jakým-koľvek iným spôsobom by vás chcel nútiť, to je ohavný oplán, ponač 1. opovažuje sa *zákon prestúpiť*, 2. jako zlodej chce vám ukradnúť *slobodné* užívanie vašich občánskych práv. Takejto opovržlivej duše a i jej najohnivejšej hrozby sa tedy nefakajte, keď by ho i osvieceným pánom volali, keď i na poduškách oknatého koča dáva vláčiť svoje drahé kosti; lebo hermelin pokrýva podľu dušu nehodnú úcty.

Stránku mameľukov podporovať ani žiadnej príčiny nemáme, ponač posávať *hodnými sa učinili našej kliatby*. Ani nám viac netreba mameľucky poslancov, keď by i zlato znášal jako slepica!

Preto hore sa občania! v ktorých ešte vre starootcovská krv, a nepokazený je ráz, a zahrňte tej židovsko-liberálnej zgerbe: «Preč parlamentskí kramári, už je dost z toho ohyzdného mámenia, ktorým ste ľud, národ, trón, korunu omámili! Naspák s vami do pekla!

Ty ale Bože, Bože národov, osviev národy krajiny svätého Štefana, aby našli otcov vlasti v tých, v ktorých je rozum, srdco a starootcovská viera, aby neporušiteľnou podporou boli trónu a kráľovi, a neohrožiteľnými ochrancami našej tisícročnej sústavy!

Kráľ v Balašša-Gyarmate.

Minulé dni honfánska stolica kráľa mala za hosťa. Bola to veľká radosť, veľké oduševnenie, ktoré vzbudil príchod kráľa. Na túto návštevu už od týždňov chystala sa celá stolica, ale hlavne Balašša-Gyarmat, kde kráľ zostúpil. Celé to malé mestečko krásne ozdobili. Od Veľkého Maroša až do Balašša-Gyarmatu stoličnú cestu, kade kráľovsky voz išol, znovu vystavili.

15-ho na poludňá prišla jeho Eminencia knieža-primáš Klaus Vaszary, ktorého na ceste všade s najväčšou radosťou pozdravovali. Odpoludňá prišli kráľovské kniežatá Albrecht a Fridrich. Na druhý deň prišli Juraj Schopper rožňavský, Konštantin Schuster vacovský biskup.

Albrecht, Fridrich a Albrecht Salvator kráľovskí princí o 6. hodine večer išli na Višehrad.

Kráľ 17-ho ráno o 5. hodine sa pohol z Budapešte do Veľkého Maroša. Tu ho očakávali ministri Hieronymi a Andrassy, hlavný župan Rudnay, vicišpán Lešťáňsky, veľko marošsky farár dr. Robiček a notár. Kráľ vošol v sieňu, aby dočkal bávorské knieža Arnulfa. Po príchode tohoto išli na Višehrad pozreť tam postavené vojsko.

Jaknáhle prišol kráľ technické húfy započali most na Dunaji stavať. Táto práca trvala 5 štvrti hodin. Potomto moste potom prešla celá armáda na druhú stranu Dunaja.

Ku Balašša-Gyarmatu.

Kráľ na štvorke prišol po 12. hodine v poludni na chotár Neogradskej stolice, kde na Jeho Jasnosť čakal gróf Degenfeld hlavný župan so stoličným vyslanstvom a kráľa pozdravil. Kráľ sa poďakujúc pokračoval cestu do Balašša-Gyarmatu. Na chotári mesta pri víťaznej bráne mestký richtár Karol Reményi pozdravil Jeho Jasnosť.

Do mesta prišol o 3. hodinách a zrovna išol na stoličný dom, kde mu bydllo boli pripravili.

Neopisateľné oduševnenie prijalo kráľa všade. Nezadlho pozdravily ho deputácie. Najsamprv katolícke kňazstvo prišlo kráľovi na poklonu. Jeho Eminencia primáš uhorský Klaus Vaszary ku kráľovi držal nasledovnú reč:

„Vaša cisárska a apoštolská kráľovská Jasnosť! Náš najmilostivejší Pane! Keď v tieto dni Vaša Jasnosť žiada presvedčiť sa o driečnosti svojho vojska: pokoja milovná duša vaša nemá ten úmysel, aby polia susedných krajín krvou zaliala, lež aby súce vojsko mala na ten pád, keď by snád poriadok v nútri bol porušený, alebo keď by hranice rakúsko-uhorskej državy z vonka napadnuté byly, alebo keď by záujmy Vašej Jasnosti a štátu z ktorého kolvek boku urazené byly. Najjasnejší Pane! Nedávno sme bránili jedno právo našej cirkve a nášeho náboženstva na sneme a to podľa nášeho najlepšieho presvedčenia v záujme vlasti a trônu a keď snád ztrata tohoto práva i obávaním naplňuje srdcia naše, to predsa nemôže podvrátiť našu najhlbšiu oddanosť, nemôže zlomiť našu vernosť, ktorú keď preukázať sme tak šťastliví, prosíme kráľa kráľov, aby Vašej

Jasnosti ukázal pravý chodník, po ktorom by na otcovské vaše starosti sverené národy ešte dlhé časy ku prameňu jak večného tak i časného blahobytu viesť môhla. Prosíme, aby Vaša Jasnosť nás v najvyššej kráľovskej milosti i na ďalej podržať ráčila.

Jeho Jasnosť takto odpovedala:

„Prijmite Vaša Eminencia, a i vy velební páni srdečnú moju vďaku, že ste sa na pozdravenie moje dostavili. Presvedčený som, že kňazstvo našej cirkve, zdedené občianske čnosti, nepodvratnú vernosť ku trônu a lásku k vlasti i napozatým verne zachová. Keď vás o mojej nepremenenej priazni uisťujem, zo srdca vám prajem, aby nebeské požehnanie vás sprovádzalo vo vašom svätom povolání.

Po katolíckom kňazstve nasledovaly ostatné deputácie.

Židov prijal kráľ nie jako posávaď medzi inými deputáciami, lež jako cirkev.

O dvoch hodinách bol dvorný obed so 48 presterami, na ktorú vznešenejší všetci pozvaní boli.

Jeho Eminenciu pána primáša pozdravila kňazská deputácia, ktorú Michal Farkas dekan a farár z Vadkertu viedol. Potom jedna deputácia paničiek z Neogradskej a susedných stolic prišla na poklonu a pozdravila ho jakožto arcikňaza krajiny.

Čosi sa chistá.

Vláda má veľmi ovesený nos. Ministerpredseda Alexander Wekerle sa rmúti, je mlčanlivý, jeho noviny „Nemzet“ na všôbecné podivenie prestaly sa nadúvať. Nikdy sa nestalo, aby predseda vlády nebol sprovádzal Jeho Jasnosť po čas riadnych veľkých manévrov. V minulosti tam bol v Gúnsi a i pred tým vždycky, včul ale pán Wekerle nevelmi sa usiloval pripojiť sa sprevádzke kráľa. Na oko jediný Hieronymi, minister to vnútorných záležitostí sprevádzal Jeho Jasnosť, ministerpredseda však na Dánoši medzi svojimi volmi sa zdržoval.

Tento neobyčajný výjav ešte nápadnejším sa stal skrze jedon chýr „Nemzeti Ujságu“, podľa ktorých Jeho Jasnosť odpoveď Wekerleho na pozdravenie katolíckého kňazstva dať sa majúcu odhodila. A síce keď kráľa nekde prijímajú, reč pozdravovácu už niekoľko týždňami pred tým treba oddať do kráľovskej kancelárie, kde hneď i odpoveď na ňu napíšu. Za každú odpoveď je vláda zodpovedná, lebo vláda dáva do úst kráľovi slová, ktoré v odpovedi znejú. Pri takejto príležitosti obyčajne vláda vylieva svoju

horkosť. I pán Wekerle bol by to ľúbil učiť v Balašša-Gyarmate. Smelé a udatné sa držanie katolíckeho kňazstva je vláde nepríjemné, bola by tedy ľúbila skrze Jeho Jasnosť pokarhať katolícké kňazstvo. Kráľ však prečítajúc odpoveď vlády, jednoducho ju na stranu odhodil a celkom inú odpoveď dal, v ktorej miesto kárania bola chvála a povzbudzovanie.

Tento chýr „Nemzeti Ujság“-u vládne noviny ani jedným slovom nevyvrátili, tedy musíme ho za pravdivý držať. A takto rozumíme zármutok a bolesť pána Wekerleho a tú nápadnú vec, že sa neopováži ísť pred kráľa.

Ale toto je ešte není všetko. Napnutý pomer, ktorý panuje medzi Jeho Jasnosťou a vládou, dlho nemôže trvať. Jedným pohybom ruky kráľovskej na vnivoč vynde vláda, rozíde sa dom vyslancov. A všôbecná mienka patričných kruhov je tá, že dom poslancov pred zimou rozpustia a nové voľby naridia.

Jeho Jasnosť totiž pred potvrdením cirkevných návrhov ľúbila by sa opýtať národa: či je pravda, že tieto návrhy žiada?

Bedlime tedy milí spoluobčania, lebo veľmi pravdepodobné je, že nezadlho cez oheň nových volieb musíme preísť. A jestli že chceme zrušiť tento prekliaty stav, v ktorom sa dnes nachádzame, jestli že v kresťanskom Uhorsku chceme zabezpečiť víťazstvo kresťanského ducha, včul sa musíme na nohy povstaviť. Veď i toho sme my sami príčinou, že sme tak ďaleko prišli, lebo, keď by sme boli hľadali za vyslancov ľudí náboženských, ktorí majú srdco na mieste, včul by sme ináč stáli. Ale my hanebne zachodili; podle sme upotrebili našich práv; to sme hľadali, kde viac platia, kde dávaju za náš hlas väčšú bankovku, kde točia viacej sudov a kde môžeme hlbšie zprzniť v nás obraz boží. Charakter, smyšľanie kandidáta, jeho minulosť to všetko nám ničím nebolo. Tak potom celý rad neznabohov krásne môhol vtiahnúť do domu poslancov; obsiahli tam miesto neraz nesvedomití podlí ľudia, s ktorými statočný človek nemôhol vstúpiť do potyku. Smenky falšujúci Aleš Bokrošš, ktorý, keď sa sám nezavraždí, cez roky by sedel v žalári, dával smer tejto hnusnej sústave, vyšvihol sa na podpredsednú stolicu v dome poslancov, a ešte bol by ho chcel ministrom učiť tvoriteľ tohoto poriadku Koloman Tisa, v tomto úpadku ešte i Gabriel Károlyi si vie nadobudnúť platnosti, ačkoľvek jeho spôsoby sú také, ako bakoňských befarov, povaha jeho je pustá a hlava jeho tak prázdna, že by sa môhla za tekvicu zameniť, bez toho, že by to bolo najmenej zbadaf.

Tento poriadok, ktorý v hroznom čísle dochováva rozličné druhy vyžieračov, treba ko-

nečne zničiť. Pokým ho neznivočíme, nezbavi sa občianstvo nesvedomitého vycicavania, lebo hromada vyžieračov do očí mu síce krásne hovorí, a ruku na rany opravdivých bolesti klade, za chrptom ho ale zapredáva.

Ale túto sústavu zničiť, kliatbu tohoto poriadku zotref len vtedy bude v stave, keď sa pochlapí, a na meno Božie sľúbi že náboženských statočných kandidátov bude podporovať a proti kandidátom včulajších straniek so všetkou silou bude bojovať.

Toto máme robiť, milí spoluobčania! Musíme vykonávať naše občianske práva a pravým spôsobom zdarma ich vykonávať. Lebo jestli že peniazom a násile vliv povolíme, vtedy je po nás, ponevác ani ohľadom peniaz ani ohľadom násilnosti nemôžeme sa pretekať s našimi nepriateľmi, lebo oni majú i peniaze, a majú i zbroj.

My len ohľadom povedomia seba a smelosti môžeme sa povýšiť. A keď sa v tomto ohľade povýšime, keď v našich prsách bude toľko povedomia seba, že peniaze, zvädzanie žranice sme v stave zapovrhnuť, keď budeme mať toľko smelosti, že sa nezľakneme hrozieb a podľa hlasu nášho svedomia vyplníme naše občianske povinnosti, vtedy víťazstvo je naše, vtedy palmova ratolesť je naša a hadovú hlavu včulajšieho poriadku rozmiadžíme.

Ale k tomu je zapotreby, pravím, povedomia seba a udatnosti. Keď seba povedomí a udatní mužovia budú mať väčšinu, my zvíťazíme, jestli že ale bude viacej nepočestných, víťazstvo bude našich nepriateľov.

Budúca tedy voľba rozhodne: či sú počestní ľudia vo väčšine a či nepočestní.

Úfajme to lepšie!

Vojna vo východnej Asii.

Ešte posávať není isté, ako sa skončila tá námorská bitka pri ústi rieky Žalu. Obydve stránky si privlastňujú víťazstvo; chinčania síce pravja, že oni zvíťazili, lebo dosiahli svoj cieľ, to jest podarilo sa im vojsko na breh previesť; ale ani japončania neboli premožení, lebo ani jednej lode neztratil, kdežto z chinčských lodí štyri ponorili. Vec sa takto má, japončania dokázali svoju prednosť na mori, ale víťazstvo ich na toľko nebolo úplné, že chinčanom nemôhli zabrániť vojsko na breh previesť.

Tá námorská bitka pri rieke Žalu bola jedna z najhroznejších; sedem hodín trvala a až do konca nebola rozhodnutá; japonské lode porád obnovily nápad, ale nepodarilo sa im rad chinčanov prelomiť. Chinčania mimoriadne udatne sa držali, čo najlepšie dokazuje, že z jedenastich chinčských lodí, štyri tie najlepšie úplne vyšly na vnivoč, ostatných sedem je tak zkazeno, že za viac mesiacov není sú v stave služby konať. Ale zas i z japonských lodí tri veľmi sú porušené. Japončania ztratil dvacať mrtvých a 46 poranených; medzi

poslednými sa nachádza i jeden admirál. Činčania viac nežli dve tisíc ľudí ztratili.

Jedon telegramm z Tienčinu tedy z Číny takto opisuje tú námorskú bitku. Čínske loďstvo v pondelok ráno s prievoznými loďami veslovalo do ústia rieky Žalu. Japonské loďstvo okolo jedenástej hodine sa ukázalo na obzore na čo čínsky veliteľ postavil svoje lode do dvoch radov. Japonske loďstvo stálo z deviatich pancierových loď, z troch rýchlolodí s delami a z piatich torpedových loď. Vojenské lode nezadlho započaly strelbu, ktorá poldruhej hodiny trvala.

Japonská loď Táikió silne bola poruchaná. Po dvoch hodinách strelba oslabla, ale predsa až do večera trvala. Konečne japončania sa utiahli.

Tento opis bitky je pravdepodobný: lebo i zo dvoch strán sa oznamuje, že tri japonské lode sa ponorily a viacich silno sa porušilo. Jedon očítý svedok telegrafuje, že japončania smelo, obratne bojovali, a že činčania udatne, držanlivo sa bránili, obe dve stránky zasluhujú tú najväčšú pochvalu.

Keď ale i posledná námorská bitka ostala i bez výsledku ohľadom na japončanov, tým skvelejší výsledok dosiahli na suchej zemi. Pri Pženg-Žangu niekoľko dní pred tým úplne premôhli činčanov a včul tohoto víťazstva sa usilujú použiť, rýchlo sa ponáhľajú ku čínskym mestám Viču a Mukden. Viču je na 150 kilometrov od Pženg-Žanga a Mukden je práve tak ďaleko od Viču; Peking je na tri sto kilometrov od Mukdena. Japonské vojsko už doista dosiahlo čínsku hranicu a ponajprv obľahnú hlavné mesto Mandžúrska. Mukden je hlavným mestom Mandžúrska a sidelným mestom včul panujúcej cisárskej rodiny a všetci predkovia čínskeho cisára sú pochovaní v Mukdene. Obľahnutie Mukdena veľký dojem by malo na čínsky dvor.

Modlime sa ruženec.

Ejhľa už sme na prahu oného mesiaca, na ktorý náš slávne panujúci svätý otec pápež Leo XIII. nariadil, aby sme so svätým ružencom v ruke bez prestania dobývali našu pannenskú Matičku. Milí čitatelia „Kreššana“ dozaista nikdy nezanedbali, aby sa s touto lúbežnou modlitbou kedy-tedy zavďačili patronke uhorskej, tým viac tedy treba s ružencom v ruke pomoc Panny Marie, jej prostredníctvom si vyprosiť za našich časov, keď toľko verejných nepriateľov má naša milá matka, Cirkev svätá.

Pomyslime si len na našich slávných vodcov, na veľkých Huňadovcov, Rákóczových a t. d., ktorí všetci boli vernými ctiteľmi blah. Panny, a ktorí nikdy neprestali sa k nej modliť. Nasledujme ich príklad, budme i my úprimnými ctiteľmi kráľovnej ružencovej, i my častokrát vzdychajme k nej.

Slávne panujúci náš svätý otec pápež Lev trinásty nariadil ruženec sa modlievať každý deň v mesiaci oktobri, v každej cirkvi. Neznám či túto pobožnosť v jednotlivých kostoloch vybavujú. I konečne je to jedno, či sa kňaz predmodlieva alebo jedon z veriacich, ale na

každý pád lepšie sa odporúča, keď sa sám kňaz predmodlieva. Táto modlitba sa môže vykonávať v ktoromkoľvek čase dňa, ale keď by niekde okoličnosti ináč nedovolily, myslím, že by sa zadosť učinilo nariadeniu sv. otca, keď by sa, pokým pán farár omšu slúži — káplán predmodlieval svätý ruženec. Toľko ľudu vždy bude v kostole, že sa vyplatí spoločne sa modliť. Veď už i školské dietky sú v peknom počte.

Nuž tedy, páni súdruhovia, donesme túto malú obeť z úcty naproti Panne Marii a pokľakajme i sami medzi našich milých veriacich, aby sme jedným srdcom, jednou dušou odriekali krásnu modlitbou svätého ruženca, a aby sme sa s jednou vecou po čas celej modlitby zaoberali so sv. tajemstvom, ktoré tak krátkou činí ináč snáď dlhú modlitbu. Len ducha treba vliať do modlitby ruženca, vtedy nebude suňovalá.

A keď po čas našej modlitby náš úmysel sjednotíme s úmyslom sv. otca, — ktorý ináč ohľadom na včulajšie mätlivé časy preto nás prosí na odriekanie ruženca, aby oné zlé liberálne náuky, ktoré v poslednejších časoch hrozne hlavu svoju pozdvihly, nikdy platnosti nedosiahly, vtedy nie len že sme zadosť učinili nariadeniu pápeža Leva trinásteho, lež sme sa i dokázali vernými synmi našej cirkve, ako takí vždy na srdci majú záujem Boží a vlasti, ktorá bez čistých mravov ponorí sa do otroctva!

Vojtech Valníček,
kaplán v Galante.

Začiatok a koniec.

Vtedy sa vo svete
Ľudia dobre majú,
Keď si títo dvaja
Ruky podávajú. —
Začiatok a koniec!
Dva pochopy rôzne;
Kolikorazy aj len
Pomyšlenie hrozné
Je to, či dľa túžby
Našej od prvého
Šťastne prideme až
Po toho druhého. —
Dve hranice divné;
Mnohorazy veru

Veliký čas mine,
 Lež sa dostaneme
 Od jednej ku druhej:
 Len tak dosiahneme
 Cieľ v miere úplnej. —
 Pri začiatku koľké
 Starosti nás tlačia,
 Či nám naše sily
 Úplne postačia
 Doraziť ku koncu,
 A tak cieľ náš túžny
 Dosiahnuť, jak žiada
 Boh a svet, v čas slušný.
 Avšak toto, synku,
 Len vtedy sa stáva,
 Jestli nám Boh dobrý
 Svoju pomoc dáva.
 Kto s Bohom začína,
 Dobre dokonáva:
 Dobrý začiatok aj —
 Dobrý koniec máva.

K.

Lätko prišlo, lätko išlo.

Ani by sa mu to bolo nesnívalo Jankovi Gavalokmu, že ešte i veľký pán sa z neho stane.

Lebo predtým nebol on veľkým pánom, ale len takým hofierom, pre ktorého pri všetkej jeho biede, je to najväčším šťastím, jestli že umie striezlivivo zmýšľať.

Janko Gavalok neumel striezlivivo zmýšľať.

Ale nepredbehajme vec, keď neznáme, že o čom je reč.

Že kto to bol ten Janko Gavalok, o tom som už raz spomenul, ešte len to musím k tomu dodať, že v Potkanovej býval a vyhral terno.

Opravdivé terno vyhral. Vyšly mu všetky tri numerá a šťastlivý vkladateľ naraz ostal veľkým pánom.

Keď náš Janko Gavalok zdvihol úplnú sumku šesťnásť tisíc zlatých, už ho chladná krv zanechala a od radosti nevedel čo má robiť s toľkými peniazmi.

Posávaď takrečeno suchý chlieb jedol a keď sa mu podarila denná práca, vtedy sa dostal i bielsi chlebiček, ale toto sa stávalo len v čas kosby a žatvy, keď ručnú prácu nádenníka i 60 krajcármi platili.

Čo že má robiť s tými novými banknótami? Nečo v nútri mu šušľalo, žeby bolo dobre opítať sa pána farára. Ale toto nečo darmo mu šušľalo, Janko Gavalok na to neslúchal.

Najprvšie bolo ist ku židovi Mojžišovi, ktorému má poďakovať svoje veľké šťastie (Mojžiš držal lutriu), aby si dobrý deň učinil, veď už tak dávno bol nepil na obveselenie srdca.

Pri pijateke Mojžiš nemeškal s radou. Dal mu takú radu, ktorá každému bola na osoh, jedine jemu nie.

Zodraná ale počestná halena predovšetkým sa z neho dolu žiadala. Jako žeby už môhol v sedliackej haliene chodiť ten, ktorý má toľko peňazí? Mojžiš mal v meste jedného „statočného“ pokrevného, ktorý ináč

rozumel sa na krajčírstvo. Tento bol poverený, aby za dobré peniaze Jankovi Gavalokmu panské šaty spravil.

On aj urobil také šaty, že také len vicišpan nosieval pri inštalácii. Rovných sto zlatých stály, čo je to ale nášmu šťastlivcovi?

Keď Janko Gavalok v panských šatách vonkomom si prechádzal po Potkanovej, myslel si, že každý len jeho obdivuje.

Horkýže obdivovali! . . . Vysmiali ho. Ktože to už videl na nádenníkovi kabát taký na zadku, jako vlastovičí chvost! . . . Chlapci v dedine prezývali ho „fain“ Jankom, a keď ho zazreli, nemeškali ho sprvádzať po uliciach.

Tomu sa muselo odpomôcť a Mojžiš vedel odpomôcť. Ku panským šatám prináleží i panská izba a opravdivé panské náradie, prečože by si nekúpil, keď peniaze má?

I prenajal si jedon celý panský dom. Kedysi keď nemci u nás panovali, býval tam stoličný komisár. Keď ten sa presťahoval na druhý svet, prázdne ostalo to veľké bydllo. Horkýže by bol išol tam bývať ktokolvek z Potkanovej.

V dobrom slovenskom ľudu je to podanné pridržovanie sa, že je i v predsudkoch dôsledný. Sväte veril to každý potkanovan, že kto preide bývať do toho „žltého doma“, zle pochodí Staré ženy rozprávaly i o matohách.

Keď Janko Gavalok ten prázdny dom kúpil, započali šušľkať. Na raz každý sa od neho odvrátil. Kto že by i držal s takým, ktorý i s mátohami obcuje.

Janko Gavalok nedbal o mátohy. Usporiadal si to veľké bydllo tak pekne, že Mojžiš nepostačil ho chváliť (pravda na svoje vrecko mysliať) to „grófske“ bydllo. Zas zmizlo niekoľko obrázkových banknót.

Ešte i koč si kúpil z tých šesťnásť tisíc zlatých a započal sa „panský“ život.

V spoločnosti veselých kamarátov deň za dňom plinul. Sedliak pánom sa stavší ukázal, že sa naučil panský zvuk, jako sa maju peniaze márniti

V obci s čiernooblečenými ľuďmi ani sa nepustil do reči, — a predtým vďačne to prijal, keď ho richtár oslovil. Nikoho viac nechcel znať len svojich veselých panských kamarátov.

Kostol neveľmi navštivoval, predtým však v ne-deľu horkýže by bol ostal doma. Pravda že vtedy ešte chudobný bol, tedy mal zapotreby Boha, včul že zbohatol, čo sa on stára o vieru. Páni nechodievajú do kostola, on ale všemožným spôsobom chcel byť pánom.

Bolo to na ňom i poznať, že sa i vo viere „popanštil“; Boh sa od neho odvrátil. Krásny majatok po malý sa minul. Zlá úroda potiahla mu pudiliar.

Keď peňazí nemal, Mojžiš pilno mu pomôhol. Pravda že Mojžiš len na uver dal peniaze. Na raz potom, keď v vrecku Janka Gavalokko už viacej úveru bolo nežli medenných krajciarov, ponížená postava Mojžišova sa rovno zdvihla, a to mu povedal, že včul je už on pánom v „Žltom dome.“

Darmo sa modlikal, že ho budúca úroda vypo-môže, že keď baron Dholucký mu navráti dlžobu, že všetko zaplatí. Darmo! . . . Mojžiš nechcel čakať!

Krásne uderilí na buben nad panským domom a za jedon krátky rok z pána Gavalka zas ostal hofier Janko Gavalok. Žid všetko pekne zaujal a sadol si do majatku.

Zloradostné tváre sa vykrúhľily a na licitácií nebolo nikoho ktoby bol polutoval hrdebo Janka Gavalokko. S posmechom a zapovržením všade ukázali mu dvere, keď u zámožnejších prosil o pomoc. I takí sa

našli, ktorí mu povedali, aby mu jeho panskí kamaráti pomáhali. Ale kde už boli títo! Odprášili, každý do svojho domu a horkýže by sa boli vychvaľovali s tým, že oni len i znajú Janka Gavalku.

V obci nemôhol ostať. Odišol, schoval sa v cudzú zem. Medzi takých ľudí, ktorí ho len znali jako chudobného.

Po mnohých rokoch prišol do Potkanovej jedon človek s jednou rukou a prosil obecnú radu, aby mu ako ich krajanovi dali ročnú pomoc. Nebol v stave si chleba vyhľadať; mlatiaca mašina odtrhla mu ruku.

Občania s útrpnosťou hľadeli na bedáka a ktorí sa ešte naňho rozpomätali, vďačne mu ponúkali tých niekoľko zlatých.

Jedon zámožný hospodár nedal nič. Prečo nedal na seba lepší pozor. Dozaisť napil sa a v takomto opitom stave stalo sa s ním to nešťastie. Takto ho karhal pán Mojžiš potkanovský krčmár, ten bývalý Mojžiš, ten „dobreprajúci“ Janka Gavalkovho pokým bol bohatý.

Jedna veľká lipa rozprestiera svoje listnaté ratolesti pred potkanovským kostolom nad krížom. Pod storočným stromom sú lavice. Tam sa shromažďujú ľudia z dediny po veľkej sv. omši v nedeľu poshovárať sa.

Jedon chromý žobrák tiež sa tam utiahne na jednu lavicu a okolo stojácim defom povypráva svoj životopis. Keď natučnú výpravku dokoná, nikdy nezapomene doložiť: „Dietky moje na grošoch horko ťažko zarobených je požehnanie, kdežto čo ľahko prišlo, ľahko sa mine.“

I já sam na moje vlastné uši, keď v Potkanovej boly hody, očul som túto jednoduchú výpravku, a utmienil som si, že na poučenie aj iným povyprávam.

— **K našim čteným čitateľom.** Tie už oznámené noviny s prítomným číslom oddávame našim čteným dobrodincom a našim strašným posudzovateľom. Od oných úfame podporu našich novín a dobrosrdečné upozornenie na náhodné nedostatky, od tých čakáme s odovzdanosťou zabitie, aby potom pokojne mohli pokračovať svoj beh. Toto prvé číslo, ktoré spolu i za ukážku slúži, dali sme tlačiť pred oktobrom a ho predstavujeme, preto, aby sme po tomto prvom čísle si trochu mohli odfuknúť, a aby sme mali jedon týždeň slobodný, ktorý bude veľmi potrebný na to, aby sa s týmito novinami mohli obznať, na ne sa mohli predplatiť, my ale tu sme ich mohli uviesť, nápisné pásky mohli dať tlačiť. Ponevác toto číslo 7-ho oktobra malo výnst, preto druhé číslo 14-ho oktobra výnde a potom každú nedeľu riadne zavita k svojim odberateľom. Na ukážku vďačne pošleme komukoľvek, koľkoľvek, úplne zdarma, jestli že priatelia našich zásad budú tak dobrí doslať nápisy, na čo ich veľmi prosíme.

Redakcia.

— **Kráľa zobudili.** Keď Jeho Jasnosť náš kráľ prišol do Balašša-Gyarmatu do hlavného tábora vydal rozkaz svojim dvorným ľuďom, že keďby v ktorúkoľvek noc prišol vážnejší chýr či z tábora, či od inakád, aby ho smelo zobudili. 20-ho septembra prišol jedon telegramm z Viedne, v ktorom prosil jedon pravotár milosť pre jedného na smrť odsúdeného. Dvorní ľudia

dlhšie sa medzi sebou radili, či majú kráľa zobudif alebo nie? Ponevác tá vec bola náhlivá zobudili Jeho Jasnosť; kráľ hneď dal napísať odpoveď milostivú. Z Leobenu prišol telegramm, že kráľ Jozefovi Schöfferovi, ktorý jedon sedliacke dievča Mariu Káder zavraždil, dal milosť a pokutu na 20-ročný žalár premenil.

— **Jeho Veličenstvo kráľ** odcestoval do Viedne 24. t. m. z Vyšehradu, kde bol od 21. t. m. na polovačke. Pri schode kráľa na stanici v Maroší dostavilo sa predstavenstvo obce tamojši farár, ktorého kráľ spytoval sa o tamojších, volakedy chýrečných viniciach a o položení tamojšieho obyvateľstva. Kráľ zastrelil na vyšehradskej polovačke tri jelene, z ktorých najväčší mal 18 parohov a očistený vážil 186 kg. Zo Štyrska do Viedne navrátil sa včera a 4. okt. príde do Gödöllöva.

— **Kráľovná** s arcikňažnou Valeriou a jej manželom arcikňažatom Františom Salvátorom 30. t. m. príde do Miramare a ešte toho dňa odcestuje do Gödöllöva, kdežto arcikňažáci manželský pár navráti sa do lichtensteinského kaštiela.

— **Chalupa vdovy korunného princa.** Štefánia vdova to po korunnom princovi už od niekoľko dní sa v Benátkach zdrúje. Každodenne ide na Lido a kúpe sa v morskom kúpeli. Na morskom brehu dala si vystaviť jednu malú chalupu, ktorá je na to aby sa jej majiteľ osobitne môhol kúpať a nebol prinútený medzi iných sa kúpajúcich sa miešať.

— **Srbský kráľ v Budapešti.** Z Belohradu nám pišu, že kráľ Alexander asi na začiatku oktobra príde do Budapešti na navštevu uhorského kráľa. Srbský kráľ, ktorý poriadkom chce navštevovať europejské dvory, skrze svojho viedenského poslanca dal sa opýtať u kráľa Františa Jozefa, že kde a kedy ho chce prijať. Dvor mu dal tú odpoveď, že kráľ Františ Jozef po čas delegácií v Budapešti sa bude zdržovať a že tu vďačne vidí svojho hosťa.

— **Cesta srbského kráľa Alexandra.** V Belgráde veľkú radosť vzbudil ten chýr, že kráľ Alexander nezadlho navštívi kráľa Františa Jozefa. Kráľa Alexandra do Budapešte budú sprovádzať. Svetomir Nikolajevič ministerpredseda, Bogičevič berlínsky, a Simič viedenský srbský poslanec, barón Wecker-Gotter nemecký poslanec v Belgráde a barón Thömmel uhorsko-rakúsky poslanec v Belgráde. Srbský kráľ i do Nemecka s väčšou sprevádzkou pociestuje a na konci oktobra vráti sa naspák do Belgrádu.

— **Vyznačenie pápeža.** Lev XIII. náboženské city amerických katolíkov mnohokrát na javo dané tým odmenil, že na výstave v Chikagu vzal účasť jako vystaviteľ. Za vystavené predmety pápež dve vyznačenia získal.

— **Žartovný biskup.** Po tieto dni uprázdnilo sa jedno miesto vo vojenskom odbore uhorskej delegácie a na toto bol povolaný vacovský biskup Schuster, ktorého vyslanec Ábrányi žartovne privítal ako zástupcu bojujúcej cirkve. Na čo biskup tiež žartovne odpovedal takto: Takým právom som tu, ako hoc-ktorý z tupritomných pánov, lebo dľa štátneho práva som veliteľom svojho banderiuma a dľa mojej hodnosti som kapitán novohradského zámku a potom, keď je reč o tom aby uprázdnené miesto v odbore sa zaplnilo, kto je na to príhodnejší nežli ja, — už dľa svojho priezviska.

— **Nehoda jedného biskupa.** Imrichovi Bende, nitránskému biskupovi, ktorý z počiatku septembra birmoval po trenčianských farách hrozilo nebezpečenstvo. Keď totiž biskup z obce Mojčina, ktorá je chýrna

pre zlé cesty, mal odcestovať, zapriahli kone do sedliackeho voza, nad jednou podmofou kone sa nalakali a s vozom s biskupským husárcm a spolu i s kočišom spadli do prepasti asi na 50 siah hľbokej. Biskup v rozhodnom okamžení z voza vyskočil. Ani najmenej škody sa nestalo podivným spôsobom ani v ľudoch ani v zvieratoch.

— **Chorý cár.** Ruský cár je veľmi chorý, pracuje k smrti. — O tom, že cár je veľmi nemocný, ba že pracuje k smrti o tom tu nič nevedia. — Onen chýr, z Krakova, z Varšavy od niekoľko týždňov rozlične ohlasujú a hneď na to zas tento druhý z Petrohradu. Včul konečne máme obširnejšie zprávy, ktoré, vraj z petrohradského hodnoverného prameňa M. E. sdeľuje. Ten chýr, — tak hovorí oznam, — že stav cára sa zhoršil, tu mimoriadnu rozdráždenosť spôsobil, tým viac, pretože nikto vlastne nezná nemoc cára. Professor Sacharjin ešte i pred familiou cárovou zatajil a odoprel všetko patričné vysvetlenie, len toľko je isto, že nemoc panovníka je následkom influenzy, na ktorú i cár trpel, keď táto pred dvoma rokmi v Petrohrade panovala. Cár nechce žiadnej lekárskej pomoci a veľmi ťažko berie liek. I pred dvoma rokmi len prosbe cárovnej povoliac dal si zavolať profesora Sacharjina. Od týchto čias onen chýrny doktor si získal nepodvrtnú dôveru u cára, ale živobytie cára vôbec neni také, ktoré by úplné vyzdravenie napomáhalo. Predovšetkým jeho mimoriadna usilovnosť a horlivá pracovitnosť odporuje úplnému vyzdraveniu. Cár každý týždeň vylúča všetkých ministrov, ministra kupectva a financov riadne v jedon a ten istý deň, a vypočúva každú vážnu udalosť. Zo dňa na deň cárovi predložia tamojšie a cudzozemské noviny, ktoré sa s Ruskom zaoberajú. Obyčajne menšie výťahy robia pre neho a ktorý článok ho zvláštne zaujíma, ten v celej rozsiahlosti prečíta. Okrem toho cár je mimoriadne veľkým milovníkom dopisovania, ktoré sa neobmedzuje len dopismi k údom panujúcej rodiny a cudzých dvorov. Často kráť sa stáva, že došlé listy z ruky kuríra bezprostredne sám cár prevezme. V čas veľkej núdze cár bezprostredne sám sa radil s dôstojníkom Werdekkom, vyslaným to komisárom, ktorý denne viackrát posílal svoje oznamy. Všetko toto pravdaže mnoho času požaduje. Cár ľúbi súbyť. Z palácu často za celé týždne nevykročí, od tohoto poriadku živobytia všeliké odchýlenie ťažko mu prichádza. Včul, že povolil prosbám cisárskej rodiny riadi sa podľa predpisu profesora Sacharjina a nesmie sa s ničím zamesknávať, nevie sa vynájsť v tomto položení. Už od rokov na ňom spozorovaná melancholia tým viacej sa ho zmocňuje a celú jeho bytosť zaujíma. Od tých čias ešte menej hovorí a tým lepšie miluje samotu, a utiahnutosť, než pred tým. Ale preto za prepíate pokladajú to rozchýrovanie, ktoré zvláštne poslké časopisy rozširujú o stave jeho zdravia. Berlinským krížovým novinám, ako nám telegrafujú, to sa oznamuje z Petrohradu, že cár trpí na Breitovu nemoc ladvenic. Nemoc však jeho neobrátla sa na horšie a chýry o porážke nemajú žiadneho základu.

— **Za cisára urobený matrôz.** Z Kielu, kde pred niekoľko dňami nemecké loďstvo vydržovalo cvičby, jedon chutný žart cisára Vilhelma ohlašujú. Nedávno cisár po palube svojej lode sa prechádzal, keď zrazu oproti nemu prišol jedon matrôz, s jedným veľkým krčahom piva v ruke, ktoré pravdepodobne niektorému officierovi niesol. Vidiac pred sebou cisára, dobrý synok prišol do strašného zmätku, a krčah s s pivom prituliac k vyšivanke nohavíc, len veľmi ťažko môhol vytiať obyčajný pozdrav. Cisár prívetive sa usmie-

vajúc pristúpil k nemu. — Vidiš, Jörg, to si hlúpo urobil. Idz hore na cisársky most, ty budeš cisárom, ja ale ti ukážem, čo má matrôz v takomto páde robiť. Matrôz chtiac-nechtiac poslúchol. Cisár vynal mu z ruky krčah s pivom a išol k cisárskému mostu. Matrôz-cisár keď ho zazrel, najsamprv zmatok ukázal, potom zrazu vypil krčah piva; položil prázdny krčah a potom pravidelne sa pozdravil pred matrôzom. — Vidiš, synku — riekol potom k nemu, tak by si bol mal urobiť. A včul idz; daj si dať čerstvého a vypi. A od ktorých si ale to dostal, ti sa nech nehnevajú, lebo pivo bolo výborné a mne veľmi dobre chutnalo.

— **Skumatel starožitností prvého kresťanstva.** Z Rímu nám oznamujú, že v Kastelgandolfskom pápežskom kaštieli zomrel Ján Baptista di Rossi svetochýrny skumatel starožitností. Rímske katakomby on preskúmal a jeho znamenité vynálezy v katakombách sú tie najvážnejšie dôkazy o živote prvých kresťanov. Aj ináč sú znamenité skumánia Rossiho ohľadom prastarého veku Rímu.

— **Milosť Ducha Svätého.** V Bičke Ján Pollák rodom z Erčina 57 rokov starý panský kolár a Juliana Salay rodom z Dobožu 19 ročná dievka zanechali kalvinské blúdy a navrátili sa do lóna cirkve katolíckej. — V Makove 16-ho septembra Františ Biró 31 ročný muž, ktorý posávať nasledoval blúdy kalvínové a žil v miešanom manželstve, navrátil sa naspák do lóna cirkve katolíckej.

— **Najväčšie hodiny na svete.** Vo Filadelfii (v Amerike) včul postavili s veľkou slávnosťou nové vážové hodiny na mestskom dome. Tanier ich (číslovnik), ktorý má v premiere 10 metrov celú noc je osvieteny elektrickou a z každého punkta v meste dá sa vidieť. Ukazovateľ minút je štyri metre dlhý, ukazovateľ má dva i pol metra. Ich kolo váží 250 centov. Každý deň sa musia nahaňovať s pomocou jednej parovej mašiny v pivnici.

— **Križ na Matejovom kostole.** Veliký križ na väžu budínskeho Matejovho kostola už je hotový. Križ je po tretej siah vysoký a je jedon z najväčších križov v celej krajine. Vytesaný je z tvrdého kameňa a dva jeho parohy predstavujú gotické listy. Jakkáhle väžu dokonajú, čo bude o niekoľko dní križ vytiahnu na vrchol väže.

— **Sklamani zbojníci.** V Bolotine pri Ungvári — nocou vlámali sa do domu kupca Moškoviča. Moškoviča zdrapili za krky a žiadali od neho peniaze. Moškovič ten deň bol dostal 700 zlatých a v strachu oddal zbojníkom naplnený pudilár. Zbojníci putekali a len neskôr zbadali že pudiliar okrem 3 zlatých bol plný darobným papierom. Na vynáhradu chceli sa vrátiť do najbližšieho domu, tu im prekazil jedon tesár. Tomuto strelili do žalúdka a zutekali.

— **Hlásnik na cintorovom križi.** Z Nadlaku (čanádska st.) nám pišu, že dva tamojšie obyvatelia zo stávky úplne opojili Jozefa Maraiho, nočného to hlásnika. Úplne opitého Maraiho potom ti dva veselí kamaráti chytili a vyniesli na cintor, priviazali ho na križ a tam ho nechali. Marai, ktorý i v tomto zvláštnom položení len rano vytriezvel, oznámil tento pád. Tých dvoch veselých vtákov potiahu včul na odpoveď pre poškvrnu cintora.

— **Pečienku nosiaci pes.** V Prešporke — jako nám odtiaľ pišu — policia prišla na to, že jedna rodina každodenne skrze svojho psa nadobudla si mäsa z trhu. Na tržnom námestí pes riadne sa dostavil, kde už zo stola jedného alebo druhého mäsiara uchytil

vždy hodný kus pečienky, ktorú neztratil, ale zrovna domou niesol a doma verne svojmu gazdovi oddal. Tento pád včul vyšetrujú.

— **Milosť Ducha Svätého.** 8-ho septembra, v deň narodenia Panny Marie znovu narodiť sa žiadala si Katarina Heine vydatá za Jozefa Konterček. V tento deň, aby vyhla chýrečnému nariadeniu Csákyho, opustivše blúd Luterov vo verbáskom kostole vstúpila do lôna samospasnej cirkve rímsko-katolíckej. — V *Makove* 25-ho sept. *Sigmund Ponyecký* z blúdu Kalvínskeho vrátil sa naspak pod zástavu Kristovú.

— **Cirkevné náradia,** umelecké výšivky, kostolné a spolkové zástavy, ruchá ku sv. omši, oltárne obraze a na krížovú cestu ligotavé sviečne, biele šaty, milostné predmety, a modlitebné knižky sú k dostaniu u Szűtsa a jeho spoločníka, dvorných to dovážateľov kardinála arcibiskupa a primáša uhorského, ktorých my tu vrúčne odporúčame. Soznamy ceny posielajú sa na žiadosť z darma.

DOPIS.

Vysoko ctený Pán Redaktor!

Preniknutý príjemným citom, ktorý vo mne spôsobil ten chýr, že sa majú vydávať slovenské novinky, ponáhľam sa chopiť sa pera, aby som cteného pána Redaktora pozdravil a v mene dobrého slovenského ľudu za vaše podujatie vám vďaka vyslovil.

Z najpríslušnejšieho miesta, od ct. pána Redaktora v tejto záležitosti sme síce ešte žiadnu zpravu nedostali, ale tak veľmi a tak všôbecne to hovoria, že vo vydavateľstve a účinkovaním ct. pána Redaktora pre opustený ľud na horniakoch budú jedné dobré a v každom ohľade neodvislé novinky vychádzať, tak že sme sa už s tou myšlienkou celkom obznámili a ten chýr za celkom istý pokladáme.

Keď by som len i šípil, že ct. pán Redaktor, ste v tomto ohľade ešte neni odhodlaný, všetku možnosť upotrebiac by som sa usiloval vás na to podujatie nahovoriť, ponevác spasiteľnejšej veci by ste sotva môhol učiniť.

Ľud na horniakoch, jako prekliatý, opovržený otrok, v tomto ohľade je úplne zanedbaný. Pospolítých novín na skrze nemá. Ľud tedy, jestli že ho jeho kňaz nepoučí, úplne je opustený a nijako sa nevyzná. Odtiaľ to pochádza, že tento ľud neslýchane môže utiskovať nesvedomitá a podstatná čiast správnej mašiny. Veď tu jednotliví notári, služnovci, financí ba i žandári tak veci prevádzajú, jaké sa môžu len pridať v najtmavejšej Afrike. A ľud trpí, mlčí, lebo ani nebadá, ako by sa týmto nefudským nadužitkom môhlo odpomôcť? ba

čo viac ani nemyslí, že čo s ním robia, je to nadužitok. Odtiaľto i to pochádza, že ten najnábožnejší, najhorlivejší ľud tejto vlasti, ten slovenský ľud, zástup pohánských liberálov počas volieb rozmnožuje. Ten nábožný ľud pravdaže ani nebadá, že jeho vyslanec ku nezabožskej stránke prináleží. Slovenský ľud ani netuší, že skrze neho vyvolení ablegáti sú všetci nepriateľmi náboženstva a že všetci hlasovali na civilné manželstvo.

Jestliže vaše noviny sa počnú a s pomocou Božou sa budú môcť zosilniť, veľmi sa premenia včulajšie pomery, lebo tymito novinami môžeme ľud poučovať a pokrytcov odháliť. A predovšetkým toho jesto zapotreby. Treba zmaľovať tých pánov, ktorí sú utisnutí na podporu ľudu, treba zretedne a zrozumitelne povedať ľudu: vidz priateľa, vidz bratku, ten alebo onen X. Y. pán, ktorý sa ti tak veľmi odporúča a ľúbil by sa ti na krk ovesiť, je veľký ničomník, včul síce veľmi ukazuje, ako by ti bol dobrým priateľom, ale veru, keď obsiahne raz svoj cieľ, viacej ho neuvidíš. Neni on priateľom ani tebe ani tvojmu náboženstvu. V kostole ho nikdy neuvidíš, na spovedi nebol od sobáša, ale aby na to ani on ani nikto viacej prinutený nebol, ponáhľal sa hlasovať na *civilné manželstvo*. Snáď už i kríž učiniť zabudol, ale kľiať to veru dobre vie. Na takéhoto nezaboha len nebudeš hlasovať. Ba ani nesmieš hlasovať, čokoľvek by sa i stalo, lebo keďby si takého človeka podporoval, nie len že hrešíš proti záujmu tvojich spoluobčanov a tvojmu vlastnému záujmu, lež i hriech páchaš.

Jestli že vaše novinky ľudu takto budú hovoriť, bude to mať účinok. Veď slovenský ľud je dobrý, nábožný, a je ľud jemného citu, na ktorý možno účinkovať a mu vysvetliť, aby sa mal okolo iných ľudí. Posiaľ na seba bol zanechaný a preto od všadekád vysotenným mamľasom nikde sa ľahšie nedarilo než tu na horniakoch. Dobře vykrutené luhárstvo a jedon dva sudy pálenky byly najprihodnejšími nástrojmi získať ľud. Najsamprv plné uši mu na luhali, potom ho opojili docela, a keď už ani to nevedel, či v utorok je veľký piatok, alebo v nedeľu? vtedy ich vedli hlasovať.

Takémuto darebáctvu treba koniec učiniť, a klamárom cestu ukázať. Vlady posávať horní vidiek udržoval, ponevác odtiaľto dovážali tých, ktorí na všetko hlavou pilne prisvedčili, a ktorí na žiadosť milostivých pánov ministrov boli by hotoví bývali hlasovať i na smrteľný ortel svojho starého otca. Na budúce horní kraj musí túto štrbinu vytočiť. Musí to napraviť, čo posávať pokazil s tým, že i tým naj-

chatrnejším vládam poslal podporujúce stlpy. Tieto stlpy treba zrútiť; záhradu vlády mameľukov plodiacu treba rozryť; treba vyvoliť poslancov proti vláde, nech padne tá vláda, ktorá ani Boha, ani náboženstvo, ani sviatosť, ani cirkev nešetí.

Porozumej to tedy, dobrý ľudu, že snemovňa neušetrila nič svätého, zlošným a sprostým spôsobom brodila po citoch náboženstva a zásadách viery, po svätých podaniach, starodávnych obyčajoch, a božích zákonoch, a pokoji rodín a pekelnou rukou trhá ten sväzok, ktorý z nariadenia božieho, má svätým, neporušeným ostať.

Keď dom ablegátov takto zachádza s naším náboženským presvedčením a svätými city duše našej, *i my pošliapeme dom ablegátov*. Rozchádzeme tie ohrady vláde, ktoré násilnosťou strašením, podplacovaním, napájaním si tak veľmi upevnila. A prisahame na Boha nášeho, že darmo prídu tí tyrani, tie pijavice, tí dráči, v osobe kortešujúcich hlavných županov, služnóvcov, notárov, lebo nás ani hrozbou ani peniazmi a prosbou viacej nepomýlia. Viacej sa ich nelakame, ani ich moci, ani zbrane, ani ich vojakov a radnej krv našu vycedíme, radnej život náš obetujeme, radnej zomre, nežli podľa ich ľúbosti zas nepriateľov nášeho náboženstva a našich svätých ustanovizní k víťazstvu dopomôžeme.

A na toto musia predovšetkým vaše novinky obecnosť povzbudzovať. Ponevác pokým nebudeme mať náboženských vyslancov, potiaľ ani žaloba ani nič iného nám nepomôže.

Keď vaše novinky v tomto ohľade vykonajú svoju povinnosť, vtedy ešte môžeme zachovať všetky tie sväté veci, ktoré pohanský duch nášho veku do ohňa chce pohádzať, aby ich zničil.

Pravdaže však stály a všoebecný výsledok len vtedy môžu obsiahnuť tie novinky, keď ich stále a všoebecne budú čítať.

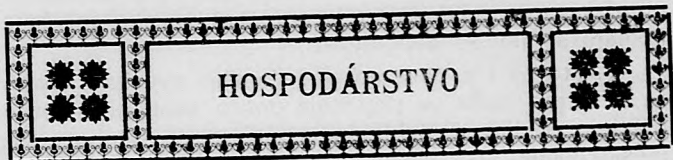
Slovmi najkrásnejšej prosby preto prosím velebných pánov bratov na hornom kraji, aby tieto noviny so všetkou vrúcnosťou ich oduševnenia prijali. Ako vojenskú zástavu potriasajúc nech pochodia s tymito novinami celý okres ich farnosti, nech vojdú do každého domu i do tej najchudobnejšej chalupy a nech povzbudzujú každého, aby si tieto noviny držal. Ich cena je malá; i ten najchudobnejší si ich môže držať. Potiaľ sa neuspokojme, pokým ich nenajdeme na stole každej rodiny. Kde starším ťažko príde čítať, tam sú dietky, nech tieto im prečítajú. Nech ich vezmú na kazateľnicu a nech kážú o týchto novinách; nech ich predstavia a vysvetlia spasiteľné ich

ciele. I ja tak robím. Slovom, vrúcnyimi slovami oduševňujme, povzbudzujme, shromažďujme mocný zástup, aby naše víťazstvo tým istejšie bolo.

Kto to nečiní, ten nelúbi svoj ľud a nechce uláviť jeho biede. Ten není náboženský človek, není pravý katolík, ten, akokoľvek prekrúca oči, je spoločníkom vlády a pohanského ducha včulajšej doby, a len preto hovorí ináč, len preto nazýva to podozrievaním, aby tým ľahšie môhol ošialiť obecnosť.

Kto je pravým priateľom ľudu a kresťanských nahliadov, ten je opravdivým protivníkom tejto pohanskej vlády, ten drží so mnou.

Horniak.

Ešte i včul sa dobre pamätám, jak šťastlivý som bol, keď v mojom detinskom veku, asi pred dvadciatimi rokmi som dostal dvoch mladých domácich zajáčkov. Jedine sám dobrý Boh by znal povedať, koľkokrát som ich popozeral na ceste, jako pekne utúlili sa v mojich dvoch váčkoch. Jedon bol pekny šedý, druhý ale biely, jako čerstvo padlý sňah. Dlhé, chladné svoje uši vzťahnuć na krk bojzljivo pozerali, keď som rukou na ne vzťahol, aby som vonkoncom pohladkal ich chrbet v hodbabnosrsnatý. No veď, myslel som si, ešte len doma bude to radosti, keď ich uvidia. Lež základne som sa sklamal v mojej mienke, lebo moji rodičia nie len že sa neradovali môjmu nadobudnutiu, ale skôr niečo takého povedali, že jestliže im radost chcem spôsobiť, aby som ich hnedky tam zaniel, odkiaľ som ich priniesol. Otec môj určito sa vyslovil, že do maštale na žiadon spôsob ich nenechá pustiť, lebo že vyhrabú základy a podrúcajú ich. Koľko prosby a modlíkania ma to stálo, pokým som moju matku na toľko mal, aby naklonila prisný odpor môjho otca a pripravila cestu usadenia sa mojím malým zajáčkom. Konečne sme zvíťazili a zajáčki dostali miesta v maštali. Môj otec ešte vždy dobrým okom nehľadel na ne a to snád i oni videli a haňbili sa, lebo čím skôr schovali sa pod zem. Ináč veselo žili a o niekoľko mesiacov už sa i množili. Tak sa množili, že za jedon rok skoro už nemali miesta, a veru mnoho sme z nich i podarúvali. Jest ale v celom našom dome nikto z nich nejedol iný, jako jedon maškrtný kocúr, ktorý nemal predsudky a myslel si: keď není myše, dobrý je i domáci zajác. Ba aj iné si môhol myseľ, lebo keď by jedna myš a jedon malý zajác boli bývali pred ním v jednom a tom istom čase: tohoto bol by zdrapil a nie onú. Mnoho kunirovania ma to stálo, pokým som našu matku na toľko môhol uprosiť, aby nám defom jedlo z nich pripravila, ktorí sme potom tak zalúbili to krásne biele mäso, že okrem múčneho jedla za nič by sme neboli čarovali, ba snád ani za toto vždycky.

Už je tomu dvacať rokov. Veru ja som od tých čias nejedol domáceho zajáca, ale častokrát mi prišlo na um, že je i toto pokrmmý článok, a síce nie k zapovrhnutiu. Prišlo mi to na um, keď — myslím —

roku 1878. vo Viedni bola výstava na domácich zajáčov a tam 24 rozličné chutné jedlá predstavili zo samých domácich zajáčov. Ale zvláštne mi to prišlo na um keď som v loni býval na venkove, kde buďto nijaké, buďto len veľmi chatrné hovädzé mäso možno bolo dostať, ktoré letného času nekedy bolo také, že musel to byť človek udatný, ktorý ho bez hnusoty mohol sjesť. Jako by to bolo včul dobre — myslel som si — keď by bolo možno včas potreby chytiť jedného čerstvého domáceho zajáca v maštali alebo na dvore, ktoréhožto mäsová cena konečne nepopustí hovädzinej cene; ktoré mäso v Anglicku a Francúzsku, v Belgiume a v Holandii v každej krčme je každodenným jedlom, a ktoré i na stoloch tých najbohatších a najvznešenejších ľudí často sa nachádza. Vážne som o tom rozjímal, že i ja budem dochovávať. Čítal som o cudzozemskom dochovávaní domácich zajáčov, ako tá dochôva včul stojí, o dochovávaných druhoch; skoro že som už písal do Wiesbádenu pre matky, keď okolností mojho života zrazu sa premenily a do takého položenia ma priviedly, v ktorom ani miesta, ani času nemám s nimi sa zapodievať.

Jako to i z posávad povedaného vysvitá; ja som sa len pre seba a pre moje dobro zaoberal s touto otázkou. Vidiac a nahliadnúc však po čas tohoto zamysknávaní, jak krásny ošoh donáša v cudzozemsku každému hospodárovi dochôva domácich zajáčov a v jak velikej miere i toto podporuje k všobecnému zbohatniu sa: odhodlal som sa obznámiť túto otázku i s čitateľmi «Kreššana.»

Mnohé druhy sú medzi domácimi zajáčami. Lišia sa jedon od druhého barvou veľkosťou, úrodnosťou, dobrotou, trvácnosťou, ale majú jednu spoločnú vlastnosť, že totiž veľký ošoh donášajú.

Náš ľud ešte viac sa odťahuje od domáceho zajáca, nežli by bolo možno ho s ním oblúbiť; ani preto ja nehovorím, len to chcem číslami ukázať: koľké peniaze cudzozemsko dorába si z domácich zajáčov.

Jedon francúzsky hospodár mal 15 zajačíc s dvoma samcami, spolu 17. Tých 15 zajáčov za jedon rok taký dôchodok mu prinieslo, že u nás ani hospodár so šiestimi volmi takého nemá. Ošoh ale takto povstal: 15 zajačíc v januári okotilo sa a prinieslo 123 mladých, v marci 119, v juni 125, v auguste 120, v oktobri 122. Viackrát nedopustil sa im okotiť. Ročné ich rozmnoženie tedy bolo 609 kusov. Ale kotily sa i tie mladé z januára a marca; a síce prví v oktobri priniesli 996 kúskov, tí ale z marca v decembri 971 kusov. Spolu 1961. Keď včul k tomuto pridáme celé ročné rozmnoženie sa i matiek, bude 2576 kusov. Opravdu je to už vážny počet. Ale pohliadnime koľko jedavého mäsa predstavuje týchto 2576 zajáčov. Úplne vyvinutí jeho zajáci vôbec vážili 3 kilo. Z päťich prvých stelív vážili 1827 kilo; mladé mladých ale 2963 kilo. Ejhľa tedy ročný dorost tých 15 zajačíc, 4790 kilo surového mäsa! Že toto mnohé mäso ako obrátil na peniaze ten spomenutý francúzsky hospodár, o tom nehovori, tak tedy ani nevieme dôkladne, koľko mohol dostať zaň, ale doista vážnu summu, asi tolko zlatých, koľko bolo zajáčov. My sa nad týmto divíme! ale keď si povážime, že tam každý takýto dôchovný článok najde vyvinutý bystrý odkup, kde zajačie mäso aspoň 40 krajcarmi platia za kilo, a jemnú zajačú sršť v čas lienenia odčesanú — podľa dobroty — 12—16 zlatými, kožu o 30 krajcárov až do 1 zl., vtedy nahliadneme koľko bolo hodno tých 2576 zajáčov francúzskeho hospodára.

Pravdaže tolkému množstvu zvierat zapotreby je i potravu, a tiež i opatery, lež všetko to hojne sa vy-

platí, čo sa jedenia týka, zožerie všetky odstrižky, tedy nepreberá. Z plodu jedného katastrálneho jutra krásne možno vydržať 25—30 zajačích matiek spolu so všetkým potomstvom. A trus tolkých zajáčov úplne je dostatočný na tú zem, ba i napravil by ju.

Konečne len to poznamenávame, že tu nie len o tom i u nás známom najobyčajnejšom červenoočatom zajáčovi domácom je reč, lež i tých jemnejších druhoch, ktorých kus (na chovánie) i okrem donosných útrat stojí 15—16 zlatých. Je to krásna malá summa za jedného domáceho zajáca, lež rýchlo prinese stonastobné úroky. B.

Túžba po „Kreštanovi.“

Sotvaj že naši páni kňazi v kostole nám oznámili, že od 1-ho októbra v Budapešti vychádzať budú týždenné novinky pod menom „Kreštan“-a, veriací katolíci húfom sa hlásili na predplatenie. Ak tá oduševnosť stála bude, čo silne úfame — bo veď sa tu jedná o vec katolícku — tak u nás v Žiline nebude katolíckej rodiny, ktorá by sa na tie novinky nepredplatila. Doteraz ako počujem už vyše 100 predplatiteľov má „Kreštan“ v Žiline. Všetko je zvedavé na tie novinky, všetko ich ledvaj čaká, lebo sme presvedčený že v našich smutných pomeroch len tak môžeme napredovať, len tak môžeme obrániť proti nápadom tých tak zvaných „dobrých katolíkov“ a židov, jestli bez rozdielu každý katolík bude podporovať tieto katolícke noviny. Tu je v Žiline asi 800 židov, a neni židovskej rodiny, ktorá by tie židovské žurnale nečítala; potom je tu asi 3200 katolíkov, a medzi nimi neviem či je 10 rodín, ktoréby niečo katolíckeho boli čítaly. Tí ostatní lebo židovského ducha noviny čítali, alebo zhola nič nečítali. Ale vidieť aj výsledky. Židia sa na vidom očí zmahajú, a katolíci na mizinu vychádzajú. Dnes-zajtra, ak to tak pôjde ako doteraz, nuž veru všetky domy na rynku do rúk židov prídu, a my katolíci vytisnutí budeme na predmestie, a to prečo? Nuž preto, lebo v hlupote a temnote sme boli pohrúžení. Židia čítajú novinky pokrok robia, a vedia sa vo svete vynajst; a my katolíci preto že nič nečítame sme na zad zostali a nevieme si poradiť. A ešte jedna príčina je, že prečo my katolíci na mizinu vychádzame, a to je tá že spolu nedržíme. Pozrite na židov: držia spolu ako silná reťaz a v nedostatku jedon druhého podporujú. Či ste počuli, žeby žid na svoje náboženstvo, na svojho rabína a rezníka bol dačo oškľivého potáral? Ja som to veru ešte nepočul! Nuž a my katolíci? Jedon oproti druhému brojíme, jedon druhého nenavýdime, a v ližičke vody by sme neráz utopili našo súseďa, ba mnoho razy aj svojho vlastného brata a sestru. My

sami potupujeme naše sväté náboženstvo a pekne starodavné kresťanské obyčaje!

Musím zeznať pravdu, že v Žiline máme ešte dosť znášanlivých židov. Doteraz ani jedného žida som nepočul žeby bol verejne potupoval naše sv. náboženstvo; ale ano katolíckej viery úradníkov ba aj mešťanov máme tu bohužiaľ na dostač, ktorý mnoho razy svoju svätú vieru tak potupujú, že človekovi vlasy dupkom stávajú a aj nechcejúc otázka zdvihá sa v človekovi: Je to katolík, alebo pohan? Ja silne dúfam, že ak sa novínky „Kresťan“ v každom katolíckom dome predplatia a potom usilovne doma aj čítať sa budú, vtedy toto pohanské zmýšľanie mnohých tak zvaných „dobrych katolíkov“ sa premení, že na budúce už nielen židia ale aj katolíci spolu držať a vzmähať sa budú.

Jedon mešťan.

Drobničky.

— *Ako odstrániť ložu z kravy?* Keď loža z kravy po otelení behom 24 hodín neodíde, vtedy je najlepšie k dobytčiemu lekárovi sa uchádzať. Často však niet lekára na porúke, a preto je prospešné vedieť, akoby si hospodár v takomto páde mal spomôcť.

Ja v takom páde, keď loža z kravy ani v nasledujúci deň po otelení neodíde, upotrebujem nasledujúci jednoduchý liek, ktorý sa dosiaľ ešte vždy podaril: Priviažem pevným povrázkom jednu asi 2 kilogrammy vážiacu tehlu lebo skalú — na ložu hneď poníže otvoru.

Táto farcha rovno a jednodajne ťahá ložu von bez všetkého úrazu a bez toho aby akúkoľvek nehodu zapríčinila.

Okrem tohoto vstriekávam do maternici každodenne trirazy odvarok z harmančokového kveta (kamilňovey tey). Z tohoto odvarku dostačí na jedno zastrieknutie jedon liter. Dobre je, keď sa do tohoto odvarku dodá 10 kvapiek karbolovej kyseliny na každé vstrieknutie, akže je pri ruke.

Toto vstriekanie možno najlepšie a najľahšie vykonať s malou sikačkou, akú by každý lichvu držiaci hospodár mal mať. Pri tomto vstriekaní jedine nato treba pozorovať, aby sa zvieraťu koncom sikačky žiadna rana nezapríčinila.

Jestliže toto vstriekanie každodenne riadne trikrát opakujeme a farchu udanú pod chvíľou znovu a znovu pod samí otvor priväzujeme, oddiali sa loža behom troch dní celkom istotne bez všetkého škodlivého následku.

Takúto kravu neslobodno potom prv na-behať dať, kýmkoľvek sa úplne neočistí. A týmto cieľom je radno udané vstriekanie aspoň raz denne činiť až do úplného očistenia. Sz.

Rozmary a žarty.

«Či to vieš už, Betko, že včul máme polsmútok?»
«Tak! a kto že je u vás polomrtvý?»

—
Krajčír (k svojmu učnovi, ktorého poslal napomenúť niekoho, aby platil): «Či nie, bolo mu to nemilé, že si prišol?»

Učeň: «Ba naopak — povedal mi, abych zas prišol!»

Pritomnosť ducha.

Kupecký pomocník: «Milost pani, tento tovar môžem vám s dobrým svedomím odporúčať: farvu dobre drží a i vzorka je krásna!»

Odberateľkyňa: «Ale veď ste práve včul jednej panej ho určite odhováral!»

Kupecký pomocník: «Milost pani, chcel som ho pre vás podržať!»

Zo zkušnosti.

Nevesta (ktorá po štvrtý krát sa vydáva civilne u richtára): «Je to opravdu hrozné, ak dlho tu musí jedon po každý krát čakať!»

Na jedno to výjde.

«Lekár sa domnieva, že by to bolo dobre pre mňa, keď by som si dal trochu krve otočiť!» — Holíč: «Dobre, mám-li vás oholiť, alebo vám banky naložiť!»

Osúd.

«Vidíte, mňa by to len jedno slovo stálo, aby som moju ženu utíšil, keď mi kázeň robí!» — «Nuž a prečože to neurobíte?» «Hľa veď ani neprídem ku tomu slovu!»

Neprozretnosť.

Bohatá tetka: «Milý synovec, ja už nebudem dlho žiť!»

Márnotravný synovec: «Ach milá tetka, si príliš dobrotivá.»

LISTÁREŇ.

Na také listy, ku ktorým nenie pripojená poštová marka, osobytým listom neodpovedáme, odpovie sa len v listárni.

Naším priateľom. Všetkých tých, ktorých naše zásady oduševňujú, s úctou prosíme, aby „Kresťana“ v širokom kruhu srdečne rozširovali. Veľmi prirodzeným to nachádzame, jestli že neobyčajne úprimný hlas týchto novín u tých, na ktorých sa vzťahuje, taký cit vzbudzuje, ako keď by ich kováčskí tovariši zauškovali a preto ne-veľmi budú sa oduševňovať za „Kresťana“. Ba čo viac i prenasle

roku 1878. vo Viedni bola výstava na domácich zajacov a tam 24 rozličné chutné jedlá predstavili zo samých domácich zajacov. Ale zvláštne mi to prišlo na um keď som v loni býval na venkove, kde buďto nijaké, buďto len veľmi chatrné hovädzé mäso možno bolo dostať, ktoré letného času nekedy bolo také, že musel to byť človek udatný, ktorý ho bez hnusoty mohol sjesť. Jako by to bolo veľu dobre — myslel som si — keď by bolo možno včas potreby chytiť jedného čerstvého domáceho zajaca v maštali alebo na dvore, ktoréhožto mäsová cena konečne nepopusti hovädzinej cene; ktoré mäso v Anglicku a Francúzsku, v Belgiume a v Holandii v každej kréme je každodenným jedlom, a ktoré i na stoloch tých najbohatších a najvznešenejších ľudí často sa nachádza. Vážne som o tom rozjímal, že i ja budem dochovávať. Čítal som o cudzozemskom dochovávaní domácich zajacov, ako tá dochova veľu stojí, o dochovávaných druhoch: skoro že som už písal do Wiesbádenu pre matky, keď okolnosti mojho života zrazu sa premenily a do takého položenía ma priviedly, v ktorom ani miesta, ani času nemám s nimi sa zapodievať.

Jako to i z posávať povedaného vysvitá: ja som sa len pre seba a pre moje dobro zaoberal s touto otázkou. Vidiac a nahliadnúc však po čas tohoto zamysľovania, jak krásny osoh donáša v cudzozemsku každému hospodárovi dochova domácich zajacov a v jak veľikej miere i toto podporuje k všeobecnému zbohatniu sa: odhodlal som sa obznámiť tuto otázku i s čitateľmi „Kreštanu.“

Mnohé druhy sú medzi domácimi zajacami. Lišia sa jedon od druhého barvou veľkosťou, úrodnosťou, dobrotou, trvácnosťou, ale majú jednu spoločnú vlastnosť, že totiž veľký osoh donášajú.

Náš ľud ešte viac sa odľahuje od domáceho zajaca, nežli by bolo možno ho s ním obľubiť; ani preto ja nehovorím, len to chcem číslami ukázať: koľko peniazie cudzozemsko dorába si z domácich zajacov.

Jedon francúzsky hospodár mal 15 zajačíc s dvoma samcami, spolu 17. Tých 15 zajacov za jedon rok taký dôchodok mu prinieslo, že u nás ani hospodár so šiestimi volmi takého nemá. Osoh ale takto povstal: 15 zajačíc v januári okotilo sa a prišlo 123 mladých, v marci 119, v juni 125, v auguste 120, v oktobri 122. Viackrát nedopustil sa im okotiť. Ročné ich rozmnoženie tedy bolo 609 kusov. Ale kotily sa i tie mladé z januára a marca; a síce prvi v oktobri priniesli 996 kusov, tí ale z marca v decembri 971 kusov. Spolu 1961. Keď veľu k tomuto pridáme celé ročné rozmnoženie sa i matiek, bude 2576 kusov. Opravdu je to už vážny počet. Ale pohliadnime koľko jedavého mäsa predstavuje týchto 2576 zajacov. Úplne vyvinutí jeho zajáci vôbec vážili 3 kilo. Z päťich prvých stelív vážili 1827 kilo; mladé mladých ale 2963 kilo. Ejhľa tedy ročný dorost tých 15 zajačíc, 4790 kilo surového mäsa! Že toto mnohé mäso ako obrátil na peniazie ten spomenutý francúzsky hospodár, o tom nehovorím, tak tedy ani nevieme dôkladne, koľko mohol dostať zaň, ale doista vážnu summu, asi toľko zlatých, koľko bolo zajacov. My sa nad týmto divíme! ale keď si povážime, že tam každý takýto dochovný článok najde vyvinutý bystrý odkup, kde zajačie mäso aspoň 40 krajcarmi platia za kilo, a jemnú zajačiu srst v čas lienenia odčesanú — podľa dobroty — 12—16 zlatými, kožu o 30 krajcárov až do 1 zl., vtedy nahliadneme koľko bolo hodno tých 2576 zajacov francúzskeho hospodára.

Pravdaže toľkému množstvu zvierat zapotreby je i potravu, a tiež i opatery, lež všetko to hojne sa vy-

platí, čo sa jedenia týka, zožerie všetky odstrižky, tedy nepreberá. Z plodu jedného katastrálneho jutra krásne možno vydržať 25—30 zajačích matiek spolu so všetkým potomstvom. A trus toľkých zajacov úplne je dostatočný na tú zem, ba i napravil by ju.

Konečne len to poznamenávame, že tu nie len o tom i u nás známom najobyčajnejšom červenoočatom zajacovi domácom je reč, lež i tých jemnejších druhoch, ktorých kus (na chovanie) i okrem donosných útrat stojí 15—16 zlatých. Je to krásna malá summa za jedného domáceho zajaca, lež rýchlo prinese stonásobné úroky.

B.

Túžba po „Kreštanovi.“

Sotvaj že naši páni kňazi v kostole nám oznámili, že od 1-ho októbra v Budapešti vychádzať budú týždenné novinky pod menom „Kreštan“-a, veriaci katolíci húfom sa hlásili na predplatenie. Ak tá oduševnosť stála bude, čo silne úfame — bo veď sa tu jedná o vec katolícku — tak u nás v Žiline nebude katolíckej rodiny, ktorá by sa na tie novinky nepredplatila. Doteraz ako počujem už vyše 100 predplatiteľov má „Kreštan“ v Žiline. Všetko je zvedavé na tie novinky, všetko ich ledvaj čaká, lebo sme presvedčení že v našich smutných pomeroch len tak môžeme napredovať, len tak môžeme obrániť proti nápadom tých tak zvaných „dobrých katolíkov“ a židov, jestli bez rozdielu každý katolík bude podporovať tieto katolícké noviny. Tu je v Žiline asi 800 židov, a neni židovskej rodiny, ktorá by tie židovské žurnale nečítala; potom je tu asi 3200 katolíkov, a medzi nimi neviem či je 10 rodín, ktoréby niečo katolíckeho boli čítaly. Tí ostatní lebo židovského ducha noviny čítali, alebo zhola nič nečítali. Ale vidieť aj výsledky. Židia sa na vidom očí zmahajú, a katolíci na mizinu vychádzajú. Dnes-zajtra, ak to tak pôjde ako doteraz, nuž veru všetky domy na rynku do rúk židov prídu, a my katolíci vytisnutí budeme na predmestie, a to prečo? Nuž preto, lebo v hlupote a temnote sme boli pohružení. Židia čítajú novinky pokrok robia, a vedia sa vo svete vynajst; a my katolíci preto že nič nečítame sme na zad zostali a nevieme si poradiť. A ešte jedna príčina je, že prečo my katolíci na mizinu vychádzame, a to je tá že spolu nedržíme. Pozrite na židov: držia spolu ako silná reťaz a v nedostatku jedon druhého podporujú. Či ste počuli, žeby žid na svoje náboženstvo, na svojho rabína a rezníka bol dačo ošklivého potáral? Ja som to veru ešte nepočul! Nuž a my katolíci? Jedon oproti druhému brojíme, jedon druhého nenavýdime, a v ližičke vody by sme neráz utopili našho súseda, ba mnoho razy aj svojho vlastného brata a sestru. My

sami potupujeme naše sväté náboženstvo a pekné starodavné kresťanské obyčaje!

Musím zeznať pravdu, že v Žiline máme ešte dosť znášanlivých židov. Doteraz ani jedného žida som nepočul žeby bol verejne potupoval naše sv. náboženstvo; ale ano katolíckej viery úradníkov ba aj mešťanov máme tu bohužiaľ na dostač, ktorý mnoho razy svoju svätú vieru tak potupujú, že človekovi vlasy dupkom stávajú a aj nechcejúc otázka zdvihá sa v človekovi: Je to katolík, alebo pohan? Ja silne dúfam, že ak sa novinky „Kresťan“ v každom katolíckom dome predplatia a potom usilovne doma aj čítať sa budú, vtedy toto pohanské zmýšľanie mnohých tak zvaných „dobrých katolíkov“ sa premení, že na budúce už nielen židia ale aj katolíci spolu držať a vzmáhať sa budú.

Jedon mešťan.

Drobničky.

— *Ako odstrániť ložu z kravy?* Keď loža z kravy po otelení behom 24 hodín neodíde, vtedy je najlepšie k dobytčiemu lekárovi sa uchádzať. Často však niet lekára na porúke, a preto je prospešné vedieť, akoby si hospodár v takomto páde mal spomôcť.

Ja v takom páde, keď loža z kravy ani v nasledujúci deň po otelení neodíde, upotrebujem nasledujúci jednoduchý liek, ktorý sa dosiaľ ešte vždy podaril: Priviažem pevným povrázkom jednu asi 2 kilogrammy vážiacu tehlu lebo skalu — na ložu hneď poníže otvoru.

Táto farcha rovno a jednodajne fahá ložu von bez všetkého úrazu a bez toho aby akúkoľvek nehodu zapríčinila.

Okrem tohoto vstriekávam do maternici každodenne trirazy odvarok z harmančokového kveta (kamilňovey tey). Z tohoto odvarku dostačí na jedno zastrieknutie jedon liter. Dobre je, keď sa do tohoto odvarku dodá 10 kvapiék karbolovej kyseliny na každé vstrieknutie, akže je pri ruke.

Toto vstriekanie možno najlepšie a najľahšie vykonať s malou sikačkou, akú by každý lichvu držiaci hospodár mal mať. Pri tomto vstriekaní jedine nato treba pozorovať, aby sa zvieratu koncom sikačky žiadna rana nezapríčinila.

Jestliže toto vstriekanie každodenne riadne trikrát opakujeme a farchu udanú pod chvíľou znovu a znovu pod samí otvor priväzujeme, oddiali sa loža behom troch dní celkom istotne bez všetkého škodlivého následku.

Takúto kravu neslobodno potom prv na-behať dať, kýmkoľvek sa úplne neočistí. A týmto cieľom je radno udané vstriekanie aspoň raz denne činiť až do úplného očistenia. Sz.

Rozmary a žarty.

«Či to vieš už, Betko, že včel máme polsmútok?»
«Tak! a kto že je u vás polomrtvý?»

Krajčír (k svojmu učnovi, ktorého poslal napomenúť niekoho, aby platil): «Či nie, bolo mu to nemilé, že si prišol?»

Učeň: «Ba naopak — povedal mi, abych zas prišol!»

Pritomnosť ducha.

Kupecký pomocník: «Milost pani, tento tovar môžem vám s dobrým svedomím odporúčať: barvu dobre drží a i vzorka je krásna!»

Odberateľkyňa: «Ale veď ste práve včel jednej panej ho určite odhovárať!»

Kupecký pomocník: «Milost pani, chcel som ho pre vás podržať!»

Zo skúsenosti.

Nevesta (ktorá po štvrtý krát sa vydáva civilne u richtára): «Je to opravdu hrozné, ak dlho tu musí jedon po každý krát čakať!»

Na jedno to vŕndě.

«Lekár sa domnieva, že by to bolo dobre pre mňa, keď by som si dal trochu krve otočiť!» — Holíč: «Dobre, mám-li vás oholiť, alebo vám banky naložiť!»

Osúd.

«Vidíte, mňa by to len jedno slovo stálo, aby som moju ženu utišil, keď mi kázeň robí!» — «Nuž a prečože to neurobíte?» «Hľa veď ani nepridem ku tomu slovu!»

Neprozetedlnosť.

Bchatá tetka: «Milý synovec, ja už nebudem dlho žiť!»

Márnotratný synovec: «Ach milá tetka, si príliš dobrotivá.»

LISTÁREŇ.

Na také listy, ku ktorým není pripojená poštová marka, osobitým listom neodpovedáme, odpove sa len v listárni.

Naším priateľom. Všetkých tých, ktorých naše zásady oduševňujú, s úctou prosíme, aby „Kresťana“ v širokom kruhu srdečne rozširovali. Veľmi prirodzeným to nachádzame, jestli že neobyčajne úprimný hlas týchto novín u tých, na ktorých sa vzťahuje, taký cit vzbudzuje, ako keď by ich kováčski tovariši zauškovali a prelo ne-veľmi budú sa ľoduševňovať za „Kresťana“. Ba čo viac i prenasle-

dovať ich budú, a aby im prekážky činili, chytia sa i podlých prostriedkov. Proti takýmto už vopredy sa dobre ozbrojme. A preto prosíme velebných pánov farárov, aby všetky exempláre veriacich pod svojim vlastným menom v jednom obalku si nariadili, a sami potom rozdať, aby na poštach nemohli vexovať predplatiteľov, alebo ich novinky nepohadzovali. Ďalej nech nedopustia, aby ich veriacich čimkoľvek odstrašili od novin. Ešte ani povolanie na novinky sa nezjavilo, a na jednotlivých miestach už s tým strašili ľud, že kto noviny čítava, ten viac dane bude platiť. My, ktorí vieme, že je to jedno blúpe luhárstvo, sa nad tým len smežeme. Ale ubohý ľud naľaká sa tejto hrozby. Treba tedy ľudu vysvetliť, že je to chatrné luhárstvo, ktorým len tí strašia, ktorí sa boja Kresťana. Na takéto strašidlá nech ľud nič nedá, ale radnej nech veri svojim dobreprajúcim než nepriateľom svojim. — Konečne od velebného knazstva a ct. pánov učiteľov po pri hmotnej podpore prosíme i duševnú. Nech budú pracovníkmi týchto novin a dopisovateľmi, aby sme vernou ozveňou boli horného kraja. Nech opíšu značnejšie udalosti. Priestor novin bude otvorený každej spasiteľnej výmene myšlienok. V predvečer vážnejších udalostí nech sa porozprávajú, čo sa má robiť, aby v prevedeníu jednomyselnosť bola, lebo výsledok len takto môžeme úfať.

M. I. Lučky. Nech žije! Velebný Pan ste bol prvý, ktorý ste naraz mnoho nariadil, 29 z jedného miesta je krásne číslo. Nie len že počítuje, ale i váži. Začiatok je dobrý. Len i pokrok nech bude taký. Avšak známa horlivosť knazstva na hornom kraji je úplným rukojemstvom! Pozdravenie!

O kollečno. M. H. I. luteranom sa môžu naše novinky odporúčať, i tu sa môžu z nich poučiť, i luterani sú kresťania; už pred tým sme povedali, že my hlavne síce pre katolíkov píšeme, ale nevzavierame ani iných kresťanov.

Obchodné zprávy.

1. Zbožie: Pšenica 6.40—6.70 zl. Raž 5.05—5.20 zl. Jačmeň na krm 5.60—5.95 zl. do páleníc 6.25—7.40 zl. na várku 7.30—8.40. Oves: 5.90—6.35. Kukurica: 5.90—6.60. Proso: 3.50—4.50. Vo Viedni každý mc. o 50 krov drahší.

2. Olejové zrná. Lanové semeno: 10.25—11.50. Koprné semeno: 9.00—9.25.

3. Strova: Veľký biely bob 6.75—7.00; tmavý 7.00—7.25 okrúhly: 7.50—8.00, drobný 9.50— tarkavý 4.00—4.25 šošovica 9—14. Hrach 7.50—8.50. Čistá 13.50.

4. Kupecké zelinové plodiny: Mak 18—19. Burgyňa 2.20—2.50. Cibula 3.00—9.50. Cesnak: 18—35 zl. Petrželem: 3.00—8.00. Paprika 35—95 zl.

5. Potrava: Seno. Lučne seno. 3.00—3.80. Lesné a horné seno 2.80—3.50. Slama. Na postielanie: 1.30—1.35. Žup 1.45—1.60.

6. Siatie: Červená ľatolina — — Lucerna — zl. Jarní ladník 10 zl.

7. Hospodársky dobytok: Dovezeno bolo: asi 184 hospodárskych volov; 234 dojných kráv. Následovné boly ceny: Vyborná para volov do jarma do 350 zl. Dojné kravy: za jeden kus 51—150 zl. Trh na ovce: Dovezeno bolo 6—191 kusov oviec. Ceny: 15—18.00 zl. za paru, a 17—22 za živý kilo. Sviný trh: za kilogram 43—4. 1/2. V salašoch 31.616 kusov bolo umiestnené,

8. Zverové dorobky: Med žltý kvapkaný: 32—33 zl. Vosk 152—155. Vajca 40—45. Loj. Maslo I. 120—130 zl. II. 90—100 mc. Slanina 42.50—43., udená 47—49 zl.

9. Vína: drsnatá dvojstrižná 88—92; baranová 100—102 zl. po mc.

Velebným farským úradom.

Tlačiareň „Svätého Gerharda“ s úctou na vedomosť dáva, že od týchto čias všetké cirkevné výtisky bude na sklade držať, a za najlacnejšiu cenu budú k dostaniu. Posávad na sklade sú a hneď sa môžu poslať: Testimonium Confirmationis 100 kusov 50 kr.

Výťah z krstnej matrkiky: 100 kusov 60 kr. — Smrtný oznam: 100 kusov 70 kr.

Krstné, sobášne a smrtné listy,

na jemnom silnom papieri: 100 kusov 1 zl. 20 kr.

Ďalej k dostaniu sú:

knížičky pre údy občianskych spolkov a knížičky splácováce.

Kus týchto 8 stranových knížičiek so silnou obálkou na osmorke predávame za 2 kr. Okrem toho tlačiareň „Sv. Gerharda“ prijme jakékoľvek narídenie, cirkevné, obecné a súkromné odtisky a odposiela ich za najkratší čas, a za najlacnejšiu cenu; silný dobrý papier dáva a krásne vyhotovuje.

S úctou prosíme velebných pánov farárov, predstavených obcí, údy rozličných spolkov a každého katolíka, aby si od týchto čias tlačiarne výtisky nie v židovskej tlačiarne alebo v takej, ktorá nemá žiadnych zásad, kupovali, lež aby vyhľadali katolícku tlačiareň „Sv. Gerharda“, ktorá im vždy stojí na službu, a aby takto podporovali katolícku vec. Podajme si všetci ruky, vtedy sa budeme dobre mať.

Naša tlačiareň jakožto neohrozená zastupiteľkyňa katolíckych záujmov, bude sa s tým honosiť, jestli že požiadavkam v každom ohlade môže zadosť učiniť a si chválu získať od tých, ktorí si u nej kupujú.

S úctou

Budapešť, 1894. 29. septembra (I., Döbrentey-ulica 18.)

Tlačiareň „Svätého Gerharda“.

